

**Themahoofdstuk Van jongs af aan
vaardig in bewegen**

Een selectie uit het rapport: Monitor Sportakkoord ‘Sport
verenigt Nederland’ – voortgangsrapportage juni 2020

Ine Pulles

Marieke Reitsma

Ad Hoogendam

Jeroen Brus

Remco Hoekman

Hugo van der Poel

Oplegger – Van jongs af aan vaardig in bewegen

Dit document bevat het hoofdstuk ‘Van jongs af aan vaardig in bewegen’ uit de rapportage Monitor Sportakkoord ‘Sport verenigt Nederland’ - voortgangsrapportage juni 2020. Dit losse hoofdstuk is geschikt voor wie specifiek geïnteresseerd is in de voortgang op het thema van jongs af aan vaardig in bewegen. Het hoofdstuk gaat in op de ambitie en doelen, op de voortgang in de uitvoering van de maatregelen, en er wordt gereflecteerd op de gepresenteerde voortgang. Dit hoofdstuk is geen zelfstandige rapportage, maar een selectie uit de rapportage Monitor Sportakkoord, ter bevordering van de leesbaarheid en het gebruiksgemak.* De gehele rapportage is [hier](#) te vinden. De managementsamenvatting van het rapport is [hier](#) te vinden.

Achtergrond Monitor Sportakkoord ‘Sport verenigt Nederland’

De Monitor Sportakkoord is een rapportage over de voortgang van het Nationaal Sportakkoord, dat in september 2018 werd gesloten door het ministerie van VWS, Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), NOC*NSF en een heel aantal andere sportpartijen, bedrijven en maatschappelijke organisaties. De centrale ambitie van het sportakkoord is dat iedereen in Nederland nu en in de toekomst zonder belemmeringen in een veilige en gezonde omgeving plezier in sport en bewegen kan hebben. De ambitie van het sportakkoord is uitgewerkt in zes thema’s:

1. Inclusief sporten en bewegen
2. Duurzame sportinfrastructuur
3. Vitale sport- en beweegaanbieders
4. Positieve sportcultuur
5. Van jongs af aan vaardig in bewegen
6. Topsport die inspireert (dit thema is nog niet volledig uitgewerkt en wordt nog niet gemonitord)

Voor elk van deze thema’s zijn een ambitie en doelen opgesteld. Een uitwerkingsteam heeft vervolgens een plan gemaakt om aan de hand van maatregelen invulling aan de thema’s te geven.

Voor de uitvoering van het sportakkoord is een implementatieplan geschreven. Dit plan houdt in dat het sportakkoord wordt uitgevoerd via drie implementatielijnen:

- De lokale lijn: focust op nieuwe samenwerkingsverbanden en gezamenlijke inzet van budgetten en energie op lokaal niveau. Met behulp van een sportformateur en uitvoeringsbudgetten worden lokale sportakkoorden opgesteld en uitgevoerd in bijna alle Nederlandse gemeenten. Ook worden op lokaal niveau buurtsportcoaches ingezet om bij te dragen aan de ambities van het sportakkoord.
- De sportlijn: richt zich op het verhogen van de kwaliteit en kwantiteit van (vrijwillig) kader en ondersteuning en advisering van sportaanbieders. Dit gebeurt via de inzet van Adviseurs Lokale Sport en via de inzet van ondersteuningsproducten (*services* of diensten) voor sportaanbieders.
- De nationale lijn: richt zich op kennisdeling, borging en validatie rond de thema’s van het sportakkoord. Dit gebeurt via het verstrekken van landelijke projectsubsidies, door het uitzetten van *challenges* en door het onderzoeken van kennisvraagstukken.

De monitoring van het sportakkoord wordt uitgevoerd door een consortium van beleidspartners en de kennispartijen RIVM, Kenniscentrum Sport & Bewegen en Mulier Instituut. Het Mulier Instituut brengt twee keer per jaar een voortgangsrapportage uit waarin de inspanningen binnen de implementatielijnen van het sportakkoord worden gepresenteerd. In juni 2020 is de voortgangsrapportage aan de hand van indicatoren uitgebreid met een presentatie van de stand van zaken op de vijf inhoudelijke thema’s. Deze rapportage dient als nulmeting voor de thema’s van het sportakkoord. Het RIVM heeft op deze [website](#) een overzicht van de indicatoren per thema ontsloten.

* De bijlagen die specifiek gaan over thema van jongs af aan vaardig in bewegen zijn achterin dit document te vinden. De algemene bijlagen, waarnaar ook in dit hoofdstuk wordt verwezen, zijn te vinden in de totaalrapportage.

7. Van jongs af aan vaardig in bewegen

7.1 Inleiding

In 2017 voldeed 56 procent van de kinderen (4-12 jaar) aan de beweegrichtlijnen¹. Spelen en bewegen is minder vanzelfsprekend geworden in het dagelijks leven van kinderen. In 2016 speelden de meeste kinderen van 4-12 jaar maar drie tot zeven uur per week buiten². Dit heeft verschillende oorzaken zoals verstedelijking, digitalisering en niet altijd voldoende toegang tot veilige speelplekken. Maar ook de vaak terughoudende en voorzichtige houding van ouders en verzorgers bij het buitenspelen speelt een rol. Ook blijkt uit de Staat van het onderwijs van de Onderwijsinspectie dat de bewegingsvaardigheid van leerlingen in 2016 is afgenomen ten opzichte van 2006³. Kortom; onderzoek laat zien dat Nederlandse jeugd minder beweegt en minder buiten speelt, en daarnaast op sommige onderdelen ook motorisch minder vaardig is geworden. Binnen het thema van jongs af aan vaardig in bewegen is daarom zowel aandacht voor *voldoende* bewegen als voor het verbeteren van de motorische vaardigheden kinderen (*kwiteit* van bewegen). Hierbij wordt naar de verschillende plekken gekeken waar kinderen kunnen sporten en bewegen: thuis, op school/ de kinderopvang, op de sportclub en in de wijk/de buurt.

7.2 Ambitie, doelen en indicatoren

7.2.1 Samenhang ambitie, doelen en indicatoren

De ambitie van het thema van jongs of aan vaardig in bewegen is om meer kinderen aan de beweegrichtlijnen te laten voldoen en om de neerwaartse spiraal van de motorische vaardigheid van kinderen de komende jaren in positieve richting om te buigen. Bij de centrale ambitie zijn vier doelen opgesteld, over motorische vaardigheden, voldoen aan de beweegrichtlijnen, sportdeelname 12-18 jaar en bewustzijn over bewegen bij ouders (zie tabel 7.1).

¹ Zie: <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/beweegrichtlijnen> en: Lucassen, J., Singh, A., Heijnen, E. & Slot-Heijs, J. (2020). *Buitenspelen 2020. Een verkenning van het beleid in Nederland en Europa*. Utrecht: Mulier Instituut.

² Collard, D., Chinapaw, M., Verhagen, E., Valkenberg, H. & Lucassen, J. (2014). *Motorische fitheid van basisschool kinderen (10-12 jaar)*. Utrecht: Mulier Instituut.

³ Inspectie van het Onderwijs (2017). *Peil.Bewegingsonderwijs. Einde basis- en speciaal basisonderwijs 2016-2017*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).

Tabel 7.1 Ambitie, doelen en indicatoren van jongs af aan vaardig in bewegen

Ambitie: Meer kinderen aan de beweegrichtlijnen laten voldoen en de neerwaartse spiraal van de motorische vaardigheid van kinderen de komende jaren naar boven toe ombuigen

<i>Indicator</i>	<i>Stand van zaken</i>
Doel 1: Een positieve trendbreuk in de motorische vaardigheden van jeugd	
Beweegvaardigheid van kinderen 4-12 jaar	Voor deze indicator bestaat (nog) geen algemeen aanvaarde meetmethode. Er zijn daarom geen cijfers voor deze indicator beschikbaar. Om deze reden wordt gewerkt aan het uitrollen van een beweegvaardigheidsmonitor. De verwachting is dat de ontwikkeling en implementatie van een algemeen toepasbare meetmethode een flinke periode in beslag neemt, waardoor deze indicator voorlopig niet bepaald kan worden.
Leerlingvolgsysteem	66% van de basisscholen gebruikt een leerlingvolgsysteem voor bewegingsonderwijs Lees hier meer toelichting.
Themacertificaat sport en bewegen	640 scholen hebben een themacertificaat sport en bewegen

Doel 2: Stijging van het aantal kinderen dat voldoet aan de beweegnorm

Voldoen aan de beweegrichtlijnen 4-12 jaar	56% van de 4 t/m 11 jarigen voldoet aan de beweegrichtlijnen
Beweeggedrag 0-4 jaar	Via de website van RIVM zijn de resultaten beschikbaar over beweegactiviteiten die wekelijks door 0-4 jarigen worden gedaan. De uitvraag naar beweeggedrag van 0-4 jarigen heeft in 2019 voor het eerst plaatsgevonden. De exacte samenstelling en interpretatie van de indicator is nog niet gereed, en wordt daarom hier nog niet weergegeven.

Doel 3: Stijging van de sportdeelname: verhoging sportplezier in de leeftijd 4-12 jaar en minder uitval van jeugd in de leeftijd 12-18 jaar

Doel 4: Groter bewustzijn bij ouders en verzorgers over het belang van bewegen en motorische ontwikkeling van kinderen

Trendgegevens, uitsplitsingen naar achtergrondkenmerken en bronvermeldingen zijn te raadplegen via: <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/beleid/sportakkoord/vaardig-in-bewegen>

Bron: VWS, VSG, VNG & NOC*NSF (2018). *Nationaal sportakkoord 2018-2022. Sport verenigt Nederland*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

7.2.2 Reflectie op doelen en indicatoren

Om de voortgang op doel 1 (verbeteren motorische vaardigheid van kinderen 4-12 jaar) te kunnen beoordelen, is een indicator nodig die de beweegvaardigheid van kinderen meet. Een goed onderbouwd en algemeen aanvaard meetinstrument voor deze indicator is niet beschikbaar. Een belangrijke inspanning vanuit het thema van jongs af aan vaardig in bewegen richt zich daarom op de ontwikkeling van een beweegvaardigheidsmonitor, in eerste instantie door het beoordelen en doorontwikkelen van bestaande monitorsystemen (zie ook paragraaf 7.3.2 over de aanpak binnen dit thema). Bij afwezigheid van een monitor wordt gevolgd hoeveel scholen de motorische ontwikkeling van leerlingen vastleggen in een leerlingvolgsysteem en hoeveel scholen beschikken over een themacertificaat sport en bewegen. Deze indicatoren geven niet direct informatie over de voortgang op doel 1.

Om te monitoren of het aantal kinderen dat voldoet aan de beweegrichtlijnen stijgt (doel 2), is voor de kinderen in de leeftijd 4-12 een trendlijn beschikbaar. Over het beweeggedrag van de leeftijdsgroep 0-4 jarigen zijn speciaal voor de monitoring van dit doel vragen ontwikkeld door RIVM. Uit de resultaten blijkt dat de activiteiten lopen of wandelen in de vrije tijd, buitenspelen bij de opvang of buiten spelen in de vrije tijd het meest voorkomen. De exacte samenstelling en interpretatie van de indicator is nog niet gereed, en wordt kan daarom in tabel 7.1 niet gepresenteerd worden. De resultaten zijn wel te zien op de webpagina van het RIVM (zie bronvermelding in tabel 7.1).

In de uitwerking van thema van jongs af aan vaardig in bewegen is gekozen voor een focus op de leeftijdsgroep 0-12 jaar, waardoor doel 3 zich in de praktijk meer richt op het verhogen van sportplezier in de leeftijd 4-12 jaar en minder op uitval jeugd in de leeftijd 12-18 jaar (zie ook paragraaf 7.3.2 over aanpak). Voor de monitoring van dit thema zijn geen indicatoren opgenomen voor het beoordelen van toename van spelplezier. Wel worden de maatregelen die worden genomen om doel 3 te bereiken, gevolgd aan de hand van indicatoren, en is op die manier informatie beschikbaar over de voortgang op dit doel (zie paragraaf 7.4.2 over maatregelen). Voor doel 4 is geen indicator opgenomen.

7.3 Aanpak

7.3.1 Beschrijving aanpak

Bij dit thema zijn verschillende partijen betrokken; naast de strategische partners hebben het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeding (KVLO), PO-Raad, Hogescholen Sportoverleg (HSO), MBO-SB, Kinderopvangfonds, Cruyff Foundation, Krajicek Foundation, Jantje Beton en NUSO (Nederlandse Unie van Speeltuinenorganisaties) het deelakkoord ondertekend. Begin 2019 is een uitwerkingsplan voor dit thema opgesteld door een werkgroep uit de betrokken partijen. De werkgroep heeft zich in haar uitwerkingsplan geconcentreerd op de 0-12 jarigen. Daarna is deze werkgroep net als bij de andere thema's voortgezet als begeleidingsgroep. In deze groep zijn behalve de strategische partners NOC*NSF, VSG en VWS ook Kenniscentrum Sport & Bewegen en het Mulier Instituut vertegenwoordigd. De begeleidingsgroep komt een aantal keer per jaar bijeen.

Op basis van het uitwerkingsplan verloopt de uitvoering van het thema aan de hand van vier lijnen:

- jong beginnen;
- monitoren van vaardigheden en vroegsignalering: het uitrollen van een beweegvaardigheidsmonitor;
- investeren in kwaliteit kader;
- netwerkvorming en communicatie.

Vanuit iedere uitvoeringslijn wordt aan één of meerdere doelen en/of maatregelen van het thema van jongs af aan vaardig in bewegen gewerkt. De voortgang op de uitvoering van maatregelen wordt beschreven in paragraaf 7.4.2.

7.3.2 Proces aanpak

De vier genoemde lijnen worden uitgevoerd door verschillende partijen die betrokken zijn bij het thema, zoals de strategische partners en de ondertekenaars. De inspanningen vanuit de lokale lijn, de sportlijn en de nationale lijn van het sportakkoord lopen door deze uitvoeringslijnen van het thema van jongs af aan vaardig in bewegen heen. Zo vindt een groot deel van de kennisontwikkeling in de lijn jong beginnen plaats via opdrachten vanuit de nationale lijn, en vindt een groot deel van de cursussen in de lijn scholing van kader plaats via de diensten van de sportlijn. Hieronder wordt beschreven hoe de aanpak zich ontwikkelt.

Jong beginnen

In mei 2019 vond het landelijke evenement 'Beweeg het door' plaats, gericht op het communiceren van de nieuwe beweegrichtlijnen voor onder meer 0-12 jarigen. Partijen en experts betrokken bij de conferentie hebben aansluitend het initiatief genomen om een netwerk te vormen van belanghebbenden bij de beweegstimulering van 0-12 jarigen (jong beginnen). Met steun van dit netwerk is in de zomer van 2019 de lijn jong beginnen uitgewerkt in 'de Kleine Beweegagenda'. De Kleine Beweegagenda is gericht op beweegstimulering voor de jongste doelgroep (0 tot 4 jarigen). De Kleine Beweegagenda bestaat uit drie hoofdonderdelen:

- de ontwikkeling van een beweegadvies voor 0-4 jarigen;
- het opstellen van en het werken aan een kennisagenda;
- de doorontwikkeling en implementatie van 'best practices'.

Een tweede element van jong beginnen waarop de aandacht zich richt betreft het buitenspelen. Met actieve landelijke organisaties op dit terrein wordt gesproken over de vorming van een coalitie die vorm gaat geven aan een impuls voor buitenspelen aansluitend op een rapport over een stand van zaken⁴. Hierbij vindt afstemming plaats met het in 2019 gesloten [SamenSpeelAkkoord](#).

Via de nationale lijn is een aantal projectsubsidies afgegeven voor thema, waaronder voor de Kleine Beweegagenda. [In bijlage B4.1](#) staat een overzicht van de projectsubsidies en in [bijlage B7.1](#) worden de projectsubsidies voor het thema van jongs af aan vaardig in bewegen beschreven. De projecten worden waar relevant besproken in paragraaf 7.4.2, bij het bespreken van de maatregelen. Daarnaast is via de nationale lijn een aantal *challenges* uitgezet, waarvan twee bij het thema (buiten)spelen aansluiten. Voor de *challenge* 'Kinderen meer buiten bewegen' zijn vier winnaars geselecteerd, die ieder 40.000 euro ontwikkelbudget hebben gekregen. Voor de *challenge* 'Samen spelen met een beperking' zijn twee winnaars geselecteerd die ieder 70.000 euro ontwikkelbudget hebben ontvangen. Lees meer details over de *challenges* in [bijlage B4.2](#).

Monitoren van beweegvaardigheden/motorische vaardigheden

Bij de uitwerking van het thema voor het doel monitoren van motorische vaardigheden concludeerde de uitwerkingsgroep in een vroegtijdig stadium dat er een groot aantal meetinstrumenten in gebruik is dat hiervoor wordt ingezet. Het werd noodzakelijk geacht de meeteigenschappen, en mogelijkheden van deze systemen te vergelijken en beoordelen voorafgaand aan een advies over landelijke uitrol van een beweegvaardigheidsmonitor en van leerlingvolgsystemen in het onderwijs.

De conclusies in de uitwerking van het thema hebben gevolgen voor de doelen zoals opgesteld in het Nationaal Sportakkoord. Voor doel 1 'Een positieve trendbreuk in de motorische vaardigheden van

⁴ Lucassen, J., Singh, A., Heijnen, E. & Slot-Heijs, J. (2020). *Buitenspelen 2020. Een verkenning van het beleid in Nederland en Europa*. Utrecht: Mulier Instituut.

kinderen' betekent dit dat voordat een beweegvaardigheidsmonitor in het onderwijs mogelijk is, eerst onderzoek moet worden gedaan naar de meetinstrumenten. Pas dan is het mogelijk om gefundeerde uitspraken te kunnen doen over de effecten van de maatregelen die in het kader van het stimuleren van beweegvaardigheid zijn genomen. Dit is dus een nieuwe maatregel horend bij doel 1. Gericht op het ontwikkelen van een uitrolbare beweegvaardigheidsmonitor ondersteunt VSG in samenwerking met GGD/GHOR zes pilotprojecten bij gemeenten.

Investeren in kwaliteit kader

De lijn scholing van kader wordt voornamelijk uitgevoerd via de sportlijn. Verschillende producten (diensten) uit het aanbod van bonden en van de Academie voor Sportkader sluiten aan bij de ambitie van thema van jongs af aan vaardig in bewegen. Dit gaat voornamelijk om cursussen om beginnende jeugdtrainers te helpen kinderen met plezier te laten sporten, waardoor ze wellicht meer gaan bewegen en langer blijven bewegen (zie voor de resultaten paragraaf 7.4.2). Daarnaast wordt vanuit de sportlijn gewerkt aan een campagne met de titel #ikmaakhetmogelijk, gericht op trainers, coaches, docenten LO, buurtsportcoaches, ouders en kinderen. De campagne gaat over de boodschap dat kinderen die met plezier sporten méér en beter leren bewegen, in relatie tot pedagogische competenties en aandacht voor breed motorische ontwikkeling door trainers/coaches. Dit raakt naast het thema van jongs af aan vaardig in bewegen ook aan het thema positieve sportcultuur. Op lokaal niveau wordt bijgedragen aan de ambitie van het thema, door inzet van buurtsportcoaches voor verenigingsondersteuning maar bijvoorbeeld ook voor bewegen in de wijk of buurt (zie voor de resultaten paragraaf 7.4.2).

Netwerkvorming en communicatie

De lijn netwerkvorming en communicatie wordt door verschillende partijen uitgevoerd, met name door het ontsluiten van ontwikkelde kennis en het bevorderen van netwerkvorming op het thema. Kenniscentrum Sport & Bewegen speelt een belangrijke rol in de uitvoering van deze lijn.

Tot slot vindt via VSG afstemming plaats tussen de landelijke en lokale ontwikkelingen rond de lokale sportakkoorden. De lokale sportakkoorden zijn vraaggericht en zijn daarmee overstijgend aan de vier uitvoeringslijnen. Via de eerder genoemde werkgroep heeft VSG de rol steeds de aansluiting te zoeken tussen de landelijke maatregelen en de lokale behoeften, zoals de uitwerking van het thema in de lokale sportakkoorden. Kennisbijeenkomsten voor sportformaten en lokale beleidsmakers ondersteunen dit proces. Het thema van jongs af aan vaardig in bewegen is in 35 van de eerste 39 lokale sportakkoorden benoemd en uitgewerkt. Dit blijkt uit de analyse van deze eerste groep akkoorden, die in november 2019 zijn opgeleverd⁵. Uit de analyse van de 35 sportakkoorden waarin het thema is uitgewerkt, blijkt dat veel aandacht uitgaat naar de motorische ontwikkeling of vaardigheden. In de eerste vier maanden van 2020 zijn nog eens 62 lokale sportakkoorden opgeleverd. Hiervan is de inhoudsanalyse nog niet gereed, deze resultaten worden later in 2020 verwacht.

7.3.2 Samenvatting

De uitwerking van het thema van jongs af aan vaardig in bewegen heeft geleid tot een aanpak op vier onderdelen. Jong beginnen krijgt invulling door aandacht voor het beweeggedrag voor 0 tot 4 jarigen via de Kleine Beweegagenda en een impuls voor het buitenspelen. Via de Kleine Beweegagenda wordt gewerkt aan de doelen voldoen aan de beweegerichtlijnen (doel 2) en bewustwording bij ouders over het belang van bewegen (doel 4). Via de impuls buitenspelen wordt gewerkt aan de doelen voldoen aan de beweegerichtlijnen (doel 2) en verhoging van de sportdeelname (doel 3). Het onderdeel uitrollen van een

⁵ Reitsma, M., Pulles, I., Poel, H. van der & Hoogendam, A. (2020). [*Tussenstand lokale sportakkoorden: inhoudsanalyse en procesevaluatie*](#). Utrecht: Mulier Instituut.

beweegvaardigheidsmonitor krijgt invulling door de meeteigenschappen en mogelijkheden van monitorsystemen te vergelijken en te beoordelen. Het uitwerkingsteam heeft in een vroeg stadium geconcludeerd dat voorafgaand aan een landelijke uitrol, meer inzicht in de beweegvaardigheidsmonitor nodig is, en heeft hier de aanpak op aangepast. Deze aanpak is uiteindelijk gericht op een bijdrage aan het doel om de motorische vaardigheden van kinderen te verbeteren (doel 1). Scholing van kader krijgt invulling door in te zetten op trainingen voor buurtsportcoaches en voor kader bij verenigingen. Deze aanpak beoogt zowel bij te dragen aan het doel om motorische vaardigheden te verbeteren (doel 1) als aan het doel om sportdeelname te verhogen (doel 3). Netwerkvorming en communicatie behoren tot de aanpak om bij te dragen aan ondersteunende structuren op verschillende onderdelen van het thema.

7.4 Maatregelen

7.4.1 Samenhang doelen, maatregelen en procesindicatoren

Om aan de vier geformuleerde doelen te werken, hebben de betrokken partijen een aantal maatregelen opgesteld. De maatregelen zijn gevarieerd van aard, en afhankelijk van de inhoud vindt uitvoering van de maatregel plaats door één of meerdere van de strategische partners en/of een andere betrokken partij. In tabel 7.2 staat een overzicht van de maatregelen per doel, de bijbehorende aanpak en indien van toepassing de procesindicatoren die de voortgang op de maatregel weergeven.

Tabel 7.2 Doelen, maatregelen en procesindicatoren van jong af aan vaardig in bewegen

<i>Maatregelen</i>	<i>Aanpak</i>	<i>Procesindicatoren</i>
Doel 1: Een positieve trendbreuk in de motorische vaardigheden van jeugd.		
1.1 Beoordelen en doorontwikkelen bestaande monitorsystemen beweegvaardigheden als voorwaarde voordat voortgang op motorische ontwikkeling kinderen breed kan worden gevolgd	Uitrollen beweegvaardigheidsmonitor	
1.2 Het ondersteunen van gemeenten en scholen die aan de slag willen om gevalideerde motorische testen integraal toe te passen	Uitrollen beweegvaardigheidsmonitor	1.2.1 Inzet gevalideerde beweegvaardigheidsmonitor in het primair onderwijs
1.3 Het (door)ontwikkelen en uitrollen van beweegprogramma's	Uitrollen beweegvaardigheidsmonitor	1.3.1 Extra inzet van erkende beweegprogramma's in het onderwijs
1.4 Het intensiveren van de ontsluiting en toegankelijk maken van beweegprogramma's voor de kinderopvang, voor ouders, voor het onderwijs, voor de sportclubs en voor gebruik in de wijk	Uitrollen beweegvaardigheidsmonitor	
1.5 Het beschikbaar stellen van middelen door OCW voor scholen om desgewenst vakleerkrachten bewegingsonderwijs in te zetten binnen het gesloten werkdrukakkoord	Investeren kwaliteit kader	1.5.1 Aantal vakleerkrachten dat wordt aangesteld via de regeling werkdrukmiddelen

Vervolg tabel 7.2 Doelen, maatregelen en procesindicatoren van jongs af aan vaardig in bewegen

<i>Maatregelen</i>	<i>Aanpak</i>	<i>Procesindicatoren</i>
1.6 Het beschikbaar stellen van beurzen voor groepsleerkrachten in het primair onderwijs om hun bevoegdheid bewegingsonderwijs te halen door OCW	Investeren kwaliteit kader	1.6.1. Aantal beurzen die beschikbaar worden gesteld om groepsleerkrachten hun LO- bevoegdheid te laten halen
1.7 Het ontwikkelen van een (bij)scholing voor trainers en coaches in de sport en voor buurtsportcoaches met betrekking tot de brede motorische vaardigheid bij kinderen	Investeren kwaliteit kader	1.7.1 Aantallen en tevredenheid training motorische vaardigheden voor trainers en bsc's
1.8 Uitnodigen sportopleidingen om leerlijn voor de motorische vaardigheden van jonge kinderen meer te gaan toepassen	Investeren kwaliteit kader	
1.9 Het bevorderen van lokale samenwerking tussen gemeente, zwembad en basisscholen ten behoeve van de zwemveiligheid van de jeugd	Netwerkvorming en communicatie	
1.10 Het volgen/ meedenken in de integrale curriculumherziening van het po en vo ten aanzien van het leergebied sport en bewegen	Netwerkvorming en communicatie	

Doel 2: Stijging van het aantal kinderen dat voldoet aan de beweegnorm

2.1 Ondersteuning van een gezonde leefstijl op scholen en kinderopvang door deelname aan het reeds lopende programma "De gezonde school" en "De gezonde kinderopvang"	Jong beginnen (de Kleine Bewegagenda)	
2.2 Stimuleren gemeenten om sport op te nemen in de omgevingsvisies voldoende beweegvriendelijke plekken voor kinderen in de wijk te creëren	Jong beginnen (Impuls Buitenspelen)	
2.3 Het (financieel) ondersteunen van scholen om sportactieve schoolpleinen te realiseren	Jong beginnen (Impuls Buitenspelen)	
2.4 Het ontwikkelen van een eenduidige visualisatie van de beweegrichtlijnen en het daarbij behorende handelingsperspectief	Communicatie en netwerkvorming	
2.5 Het ontwikkelen en verspreiden van communicatiemateriaal voor professionals rondom de beweegrichtlijn via de bestaande kanalen	Communicatie en netwerkvorming	
2.6 Het uitrollen van een communicatiecampagne met betrekking tot de beweegrichtlijn	Communicatie en netwerkvorming	
2.7 Het ontwikkelen en uitzetten van een competitieve game rondom de beweegrichtlijn	Communicatie en netwerkvorming	

Vervolg tabel 7.2 Doelen, maatregelen en procesindicatoren van jongs af aan vaardig in bewegen

<i>Maatregelen</i>	<i>Aanpak</i>	<i>Procesindicatoren</i>
Doel 3: Stijging van de sportdeelname: verhogen van sportplezier in de leeftijd 0 -12 jaar en het tegengaan van uitval van jeugd in de leeftijd 12-18 jaar		
3.1 Het ondersteunen en stimuleren van de (door)ontwikkeling van cursussen voor diverse doelgroepen, waaronder (laagdrempelig) aanbod voor ouders/verzorgers die trainingen verzorgen	Investeren kwaliteit kader	3.1.1. Aantallen en tevredenheid cursus jeugdtrainer voor ouders en vrijwilligers
3.2 Het vergroten van het georganiseerde sportaanbod op sportveldjes in de wijk, onder andere door de inzet van de buurtsportcoach	Impuls Buitenspelen	3.2.1 Inzet buurtsportcoaches voor thema van jongs af aan vaardig in bewegen
3.3 Inzet voor verlaging van de minimale leeftijd waarop een beroep kan worden gedaan op het Jeugdfonds Sport & Cultuur (van 4 jaar naar 2 jaar)	Communicatie en netwerkvorming	
3.4 Het ondersteunen en (financieel) stimuleren van sportaanbod op de buitenschoolse opvang	Communicatie en netwerkvorming	
3.5 Het verspreiden van 'best practices' op het gebied van schoolsport (zoals de VMBO schoolsportvereniging) in het po en vo	Communicatie en netwerkvorming	
Doel 4: Groter bewustzijn bij ouders en verzorgers over het belang van bewegen en motorische ontwikkeling van kinderen.		
4.1 Het vergroten van de kennis over de noodzaak van motorische ontwikkeling voor kinderen tot 6 jaar en het onderstrepen van het belang van sport en bewegen voor kinderen vanaf 6 jaar onder de professionals in de jeugdgezondheidszorg, de kinderopvang en de sportsector	Jong beginnen (de Kleine Beweegagenda)	4.1.1 Inzet erkende beweegprogramma's in kinderopvang en peuterspeelzalen
4.2 Bijdragen aan het vergroten van de signalerings- en adviesfunctie van deze partijen aan de ouders	Jong beginnen (de Kleine Beweegagenda)	
4.3 Verkennen met partijen of consultatiebureaus in hun signalerings- en adviesfunctie aan ouders van kinderen 0-4 jaar meer ondersteuning behoeven	Jong beginnen (de Kleine Beweegagenda)	
4.4 Stimuleren om het thema van jongs af aan vaardig in bewegen in de lokale nota volksgezondheid op te nemen.	Communicatie en netwerkvorming	

7.4.2 Procesindicatoren maatregelen

Doel 1: Een positieve trendbreuk in de motorische vaardigheden van jeugd

Beoordelen en doorontwikkelen bestaande monitorsystemen beweegvaardigheid

De beweegvaardigheid van kinderen ([tabel 7,1 indicator bij doel 1](#)) is op dit moment niet landelijk vast te stellen. In Nederland wordt momenteel een groot aantal meetinstrumenten voor beweegvaardigheid en motorische ontwikkeling gebruikt. Scholen en gemeenten gebruiken veel verschillende instrumenten, waardoor het niet mogelijk is om op landelijk niveau uitspraken te doen over de effecten van de maatregelen die in het sportakkoord zijn genomen. Aan het uitrollen van een beweegvaardigheidsmonitor ten behoeve van doel 1 gaat daarom een noodzakelijke fase vooraf. Hiertoe is een extra maatregel (1.1) ontwikkeld: ‘Beoordelen en doorontwikkelen bestaande monitorsystemen beweegvaardigheden als voorwaarde voordat voortgang op motorische ontwikkeling kinderen breed kan worden gevolgd’. Om te komen tot een beperkt aantal hoogwaardige meetinstrumenten voor motorische vaardigheden is een kwaliteitsbeoordeling vereist van de voorhanden meetsystemen voor motorische vaardigheden. Dit onderzoek is uitgevoerd door het Mulier Instituut⁶ en geeft een overzicht van de in Nederland veel gebruikte meetinstrumenten voor motorische vaardigheden van kinderen van 4-12 jaar in Nederland, geordend naar de doelstelling (screenen, monitoren, benchmarken, evalueren) waarmee de meetinstrumenten door verschillende gebruikersgroepen worden ingezet.

Voor de meeste bestaande systemen geldt dat er weinig wetenschappelijke onderbouwing beschikbaar is met betrekking tot hun meeteigenschappen, er is bijvoorbeeld geen of beperkt onderzoek gedaan naar de betrouwbaarheid of validiteit. Het is van groot belang dat meetinstrumenten die we inzetten om de motorische vaardigheden van kinderen te monitoren, screenen, benchmarken of evalueren betrouwbaar en valide zijn. Zo niet, dan worden mogelijk onjuiste conclusies getrokken over de ontwikkeling van motorische vaardigheden of de verkeerde kinderen geïndiceerd voor extra ondersteuning. Op dit moment is geen meetsysteem beschikbaar dat met betrekking tot betrouwbaarheid en validiteit volledig voldoet aan de eisen voor een meetinstrument om landelijke de effecten van het sportakkoord te kunnen meten. Lees meer over de resultaten van deze studie in [bijlage B7.2](#).

De eerste groep maatregelen en indicatoren voor het doel ‘verbeteren motorische vaardigheden van jeugd’ hangen samen met het ontwikkelen en uitrollen van een landelijke beweegvaardigheidsmonitor en wordt vooraf gegaan door de extra maatregel 1.1, zoals hierboven beschreven.

Inzet gevalideerde beweegvaardigheidsmonitor

Maatregel 1.2 is het ondersteunen van gemeenten en scholen die aan de slag willen om gevalideerde motorische testen integraal toe te passen. Over de mate waarin de inzet van een gevalideerde beweegvaardigheidsmonitor (indicator 1.2.1) al plaatsvindt is het volgende bekend. Op twee derde van de basisscholen worden de vorderingen van de leerlingen voor bewegingsonderwijs bijgehouden via een leerlingvolgsysteem (66%)⁷. 16 procent van de basisscholen is van dit systeem niet op de hoogte. Een algemeen leerlingvolgsysteem (zoals Parnassys) wordt het meest gebruikt (28%). De volgende meest genoemde opties zijn ‘Bewegen en spelen’ (8%), ‘Basislessen bewegingsonderwijs’ (8%) en ‘Planmatig

⁶ Jonge, M. de, Singh, A. & Lucassen, J. (2020; nog te verschijnen). *Metten van motorische vaardigheden bij 4- tot 12- jarigen. Gebruik van motorische testen om kinderen in Nederland beter te laten bewegen*. Utrecht: Mulier Instituut.

⁷ Slot-Heijs, J., Lucassen, J. & Reijgersberg, N. (2017). [Bewegingsonderwijs en sport in het primair onderwijs 2017: 1-meting](#). Utrecht: Mulier Instituut.

bewegingsonderwijs' (7%). Basisscholen waar alleen groepsleerkrachten (20%) of vakleerkrachten én groepsleerkrachten (20%) het bewegingsonderwijs aan de groepen 3 t/m 8 verzorgen, geven vaker aan dat er geen leerlingvolgsysteem gebruikt wordt dan basisscholen waar alleen een vakleerkracht het bewegingsonderwijs verzorgt (13%). Zie voor de inzet van een leerlingvolgsysteem bij scholen ook [de indicator op landelijk niveau](#).

Naast de genoemde volgsystemen zijn ook testen beschikbaar die als screenings- of benchmarkinginstrumenten worden ingezet. Deze testen leveren vaak een algemene maat voor motorische vaardigheid van kinderen op en zijn daarom vaak beter geschikt als screeningsinstrument, maar minder goed te gebruiken om de motorische ontwikkeling van kinderen te monitoren.

Ontwikkelen en uitrollen van beweegprogramma's

Maatregel 1.3 is het (door)ontwikkelen en uitrollen van beweegprogramma's in het primair onderwijs. Over de inzet van erkende beweegprogramma's (indicator 1.3.1) in het primair onderwijs is geen informatie beschikbaar. Op basis van de database erkende beweeginterventies wordt een overzicht gemaakt van de inzet van deze interventies in het primair onderwijs. Deze data komt in het najaar van 2020 beschikbaar via de website van het RIVM. Lees meer over de inzet van beweegactiviteiten in het onderwijs in het algemeen (geen erkende beweegprogramma's), zowel tijdens schooltijd als buiten schooltijd, in [bijlage B7.3](#). Het aantal scholen met een vignet Gezonde School is 1.175 en het aantal scholen met een themacertificaat sport en bewegen is 640 (peildatum 9 januari 2020; [GGD GHOR](#)).⁸ Niet alle scholen die aandacht besteden aan het thema gezondheid doen dit via de Gezonde School aanpak. Uit een peiling onder schoolbestuurders in het primair onderwijs blijkt dat ongeveer de helft aangeeft met de Gezonde School aanpak te werken. Die scholen richten zich binnen die aanpak het meest op de thema's sport/bewegen en voeding. Op ongeveer de andere helft van de scholen wordt niet gewerkt met de Gezonde School aanpak, maar ook deze scholen richten zich het vaakst op de thema's sport/bewegen en voeding.

Naast de inzet van (erkende) beweegprogramma's in het primair onderwijs zijn twee indicatoren ontwikkeld die informatie geven over de positie van en aandacht voor sport en bewegen in het primair onderwijs, en daarmee input vormen voor de ontwikkeling van een beweegvaardigheidsmonitor. In de uitwerking van thema zijn geen specifieke maatregelen ontwikkeld voor deze onderdelen.

Percentage scholen in het PO met een vakleerkracht

In het schooljaar 2016/2017 zette in totaal 59 procent van de scholen een vakleerkracht in voor het bewegingsonderwijs voor groep 3-8. Voor groep 1-2 geldt dat er minder vaak vakleerkrachten worden ingezet: bij 23 procent van de scholen gebeurt dat (tabel 7.3).

Tabel 7.3 Percentage scholen in het primair onderwijs in 2017 dat een vakleerkracht inzet (in procenten, n=788)

	Vakleerkracht	Combinatie	Groepsleerkracht
Groep 3-8	27	32	40
Groep 1-2	9	14	77

Bron: Mulier Instituut, Monitor School en Sport, 2017.

⁸ RIVM werkt aan de mogelijkheid om de cijfers over vignetten en themacertificaten weer te geven naar het *aandeel* scholen dat over een vignet of certificaat beschikt, ten opzichte van het totaal aantal scholen, in plaats van het absolute aantal scholen. Naar verwachting kan in de volgende monitor op die manier gerapporteerd worden.

Lees [bijlage B7.4](#) voor meer informatie over de inzet van vakleerkrachten in het primair onderwijs en over verschillen tussen stedelijke en niet-stedelijke gebieden en inzet in het speciaal (basis)onderwijs.

Onderwijstijd voor sport en bewegen in het primair onderwijs

In groep 1-2 worden gemiddeld 2,9 lessen bewegingsonderwijs per week aangeboden, waarbij vier op de tien scholen (43%) per week drie tot vijf lessen bewegingsonderwijs aanbieden (tabel 7.4). De gemiddelde ingeroosterde lestijd per week is 113 minuten voor groep 1-2. In groep 3-8 worden gemiddeld 1,8 lessen bewegingsonderwijs aangeboden. Het merendeel van de scholen (74%) geeft twee lessen bewegingsonderwijs per week aan groep 3-8 (niet in tabel). De gemiddelde ingeroosterde lestijd bedraagt 89 minuten voor de groepen 3-8.

Tabel 7.4 Onderwijstijd voor sport en bewegen het primair onderwijs in 2017 (in aantal lessen en aantal minuten, n=788)

	Gemiddeld aantal lessen per week	Gemiddelde ingeroosterde lestijd per week (in minuten)
Groep 3-8	1,8	89
Groep 1-2	2,9	113

Bron: Mulier Instituut, Monitor School en Sport, 2017.

Lees [bijlage B7.5](#) voor informatie over de onderwijstijd in het primair onderwijs en over verschillen tussen stedelijke en niet-stedelijke gebieden en de onderwijstijd in het speciaal (basis)onderwijs.

Maatregelen gericht op kwaliteit en scholing kader

Een aantal maatregelen dat is opgesteld voor het doel ‘motorische vaardigheden van kinderen verbeteren’ probeert aan het doel bij te dragen door te investeren in de kwaliteit van kader.

Werkdrukmiddelen

Maatregel 1.5 is het beschikbaar stellen van middelen door OCW voor scholen om desgewenst vakleerkrachten bewegingsonderwijs in te zetten binnen het gesloten werkdrukakkoord. Het aantal vakleerkrachten bewegingsonderwijs dat wordt aangesteld via de regeling werkdrukmiddelen wordt niet bijgehouden (indicator 1.5.1). Wel is uit het onderzoek werkdrukmiddelen uit juli 2019⁹ bekend dat 49 procent van de responderende schoolbestuurders aangeeft de extra middelen voor het verminderen van de werkdruk in het schooljaar 2019/2020 naar verwachting uit gaat geven aan meer vakleerkrachten. Onbekend is of dit vakleerkrachten bewegingsonderwijs betreft.

Beurzen bevoegdheid bewegingsonderwijs

Een andere maatregel is het beschikbaar stellen van beurzen voor groepsleerkrachten in het primair onderwijs om hun bevoegdheid bewegingsonderwijs te halen door OCW (maatregel 1.6). In 2019 is volgens gegevens die zijn verstrekt door DUO van het beschikbare budget van 3 miljoen euro voor het behalen van een bevoegdheid ruim 2,67 miljoen besteed (indicator 1.6.1). Van de 1.140 aanvragen zijn er 897 toegekend (3.000 euro per aanvraag)¹⁰.

⁹ DUO Onderwijsonderzoek en -advies (2019). [Onderzoek werkdrukmiddelen](#). Utrecht: DUO.

¹⁰ Bron: ministerie van OCW/DUO.

Bijsholing brede motorische vaardigheden

In het sportakkoord staat het voornemen om scholing te ontwikkelen voor het verbeteren van de kennis over motorische vaardigheden van professionals en andere betrokken in de sport- en beweegomgeving van het kind (maatregel 1.7). Deze specifieke training gericht op buurtsportcoaches en trainers bestaat nog niet. Wel is er aandacht voor dit onderwerp¹¹ en staat herziening van jeugd kaderopleidingen op het programma binnen het project Breed Motorische Ontwikkeling, waarin verschillende bonden samenwerken op dit thema (zie ook versterken sportbonden in paragraaf 8.2).

Een deel van de doelgroep van de beoogde training bestaat uit buurtsportcoaches, omdat zij in veel gevallen bewegingsonderwijs aan kinderen geven of op andere manieren nauw betrokken zijn bij beweegactiviteiten van kinderen in basisschoolleeftijd. Over de specifieke activiteiten voor buurtsportcoaches rondom motorische vaardigheden (zelf trainingen organiseren of trainingen volgen) zijn momenteel geen betrouwbare cijfers beschikbaar. De inzet die buurtsportcoaches plegen op het thema van jongs af aan vaardig in bewegen wordt later in deze paragraaf besproken.

Maatregelen netwerkvorming en communicatie

Zwemveiligheid

In het sportakkoord is het voornemen geuit om lokale samenwerking tussen gemeente, zwembad en basisscholen te bevorderen, ten behoeve van de zwemveiligheid van de jeugd conform de aanbevelingen van het plan van aanpak “Op weg naar een duurzaam zwemveilig Nederland in 2020” (maatregel 1.9). Het ministerie van VWS geeft een projectsubsidie ten behoeve van zwemveiligheid en zwemvaardigheid. Enerzijds voor het laatste jaar van het kennisproject [NL Zwemveilig](#), een kennisproject onder leiding van de Nationale Raad Zwemveiligheid (NRZ) in samenwerking met Hogeschool Windesheim, Hanze Hogeschool en het Mulier Instituut. Anderzijds voor het eerste jaar van het [Nationale Plan Zwemveiligheid 2020-2024](#). In 2020 wordt ingezet op intensivering van maatregelen voor groepen met de hoogste risico's en worden interventiepilots uitgevoerd om maatregelen voor de periode 2021 te toetsen op toepasbaarheid, effectiviteit en bruikbaarheid. In het najaar 2020 volgt het uitwerkingsplan van NRZ en partners voor de projectperiode 2021-2024.

Curriculumherziening en leerlijnen

Maatregel 1.10 is het volgen en desgewenst meedenken in de integrale curriculumherziening van het primair en voortgezet onderwijs ten aanzien van het leergebied sport en bewegen. De integrale curriculumherziening is in 2019 afgerond en er zijn voorstellen voor herziening voor de verschillende leergebieden gedaan. Voor leergebied sport en bewegen is een doorlopende leerlijn uitgewerkt van het primair onderwijs naar voortgezet onderwijs aan de hand van zes bouwstenen: leren bewegen, gezond bewegen, bewegen betekenis geven, bewegen regelen, samen bewegen en beweegcontexten verbinden.¹² Deze bouwstenen sluiten aan bij de uitgangspunten van dit thema van het sportakkoord. Bij de vernieuwing van kaderopleidingen voor de jeugd gericht op brede motorische ontwikkeling (zie ook maatregel 1.7) zou het goed zijn als sportopleidingen worden uitgenodigd voort te bouwen op de in het kader van de curriculumherziening geformuleerde leerlijnen (maatregel 1.8). In de praktijk komt de aandacht voor breed motorische ontwikkeling steeds beter terug in zowel het onderwijs (zie de curriculumherziening) als in de sportopleidingen (zie het project Breed Motorische Ontwikkeling). Dit is te zien aan de accenten die worden gelegd op vaardigheidsontwikkeling, de verbinding tussen bewegen

¹¹ Davio, J. (2018). [Multisport biedt kansen voor jonge sporters](#). Ede: Kenniscentrum Sport & Bewegen.

¹² Curriculum.nu. (2019). [Leergebied bewegen & sport: voorstel voor de basis van de herziening van de kerndoelen en eindtermen van de leraren en schoolleiders uit het ontwikkelteam Bewegen & Sport](#). Curriculum.nu.

binnen en buiten school en maatwerk voor kinderen dat centraal staat, aansluitend bij het doel van het verhogen van sportplezier bij kinderen (zie ook doel 3). Het gebruiken van dezelfde terminologie in zowel onderwijs als sport is een mogelijke waardevolle volgende stap die nog aandacht vereist.

Doel 2: Stijging van het aantal kinderen dat voldoet aan de beweegnorm

De voortgang op dit doel wordt zichtbaar door de weergave van de [indicatoren](#) op landelijk niveau over beweeggedrag van kinderen van 0-4 jaar en het percentage kinderen van 4-12 jaar dat voldoet aan de beweegrichtlijnen. Daaruit blijkt dat het aandeel kinderen in de leeftijd 4-12 jaar dat voldoet aan de beweegrichtlijn over de jaren een licht stijgende lijn vertoont. Onderstaande maatregelen zijn ontworpen om bij te dragen aan een verdere stijging van het aantal kinderen dat voldoet aan de beweegnorm.

Ondersteuning gezonde leefstijl op scholen en kinderopvang

Een maatregel is de ondersteuning gezonde leefstijl op scholen en kinderopvang door deelname aan het reeds lopende programma “De gezonde school” en “De gezonde kinderopvang” (maatregel 2.1). De programma’s Gezonde School en Gezonde Kinderopvang worden beide ondersteund via een projectsubsidie vanuit de nationale lijn van het sportakkoord. Gezonde Kinderopvang heeft eenmalig een subsidie van 90.000 euro gekregen voor het project ‘Uitdagend spelen’. Gezonde School ontvangt elk jaar een bijdrage vanuit het sportakkoord van 250.000 euro.

Ontwikkeling impuls buitenspelen

Vanuit de impuls buitenspelen (lijn jong beginnen) is in het najaar van 2019 in het kader van dit thema gestart met het uitvoeren van een stand van zaken onderzoek door het Mulier Instituut¹³. Over de resultaten van deze analyse is inmiddels verschillende keren gesproken met de op dit terrein actieve landelijke partners. De gezamenlijke inzet is gericht op het vormen van een ‘buitenspelen coalitie’ en uitwerking van beleids- en kennisimpulsen.

In het kader van het thema van jongs af aan vaardig in bewegen zijn maatregelen opgenomen om gemeenten te ondersteunen om sport op te nemen in de omgevingsvisies om voldoende beweegvriendelijke plekken voor kinderen in de wijk te creëren (maatregel 2.2) en het (financieel) ondersteunen van scholen om sportactieve schoolpleinen te realiseren (maatregel 2.3). Deze maatregelen kunnen mogelijk worden uitgevoerd vanuit de impuls buitenspelen en de genoemde gezamenlijke inzet van landelijke partners, maar de voortgang op deze maatregelen is (nog) niet inzichtelijk.

Netwerkvorming en communicatie

Om verder bij te dragen aan een stijging van het aantal kinderen dat voldoet aan de beweegnorm, is vanuit het sportakkoord een set maatregelen (maatregel 2.4 t/m 2.7, tabel 7.2) ontworpen, voornamelijk gericht op communicatie over de beweegrichtlijnen. Voor deze maatregelen zijn geen indicatoren ontwikkeld. Het eerder genoemde landelijke evenement ‘Beweeg het door’ vormde de aftrap van een doorlopende inzet om de beweegrichtlijnen bekend te maken door het Kenniscentrum Sport & Bewegen, zoals met [de Beweegcirkel](#). Voor de leeftijdsgroep 0 tot 4 jarigen is opdracht verstrekt aan de Gezondheidsraad om tot een beweegadvies te komen voor deze leeftijdsgroep.

¹³ Lucassen, J., Singh, A., Heijnen, E. & Slot-Heijs, J. (2020). *Buitenspelen 2020. Een verkenning van het beleid in Nederland en Europa*. Utrecht: Mulier Instituut.

Doel 3: Stijging van de sportdeelname: verhogen van sportplezier in de leeftijd 0-12 jaar en tegengaan van uitval van jeugd in de leeftijd 12-18 jaar

De impuls buitenspelen, de inzet van de buurtsportcoach en de ondersteuning van trainers ten behoeve van spelplezier van jeugd illustreren de keuze van het uitwerkingsteam voor een focus op de leeftijdsgroep 0-12 jaar.

Cursussen voor diverse doelgroepen

Als onderdeel van de aanpak wordt in het sportakkoord het voornemen geuit: de (door)ontwikkeling van cursussen voor diverse doelgroepen, waaronder (laagdrempelig) aanbod voor ouders/verzorgers die trainingen verzorgen, te ondersteunen en te stimuleren (maatregel 3.1). De gedachtegang is dat cursussen kunnen bijdragen aan het vermogen van ouders en vrijwilligers om trainingen op dusdanige wijze te verzorgen dat kinderen met meer plezier sporten, en daardoor wellicht (langer) blijven sporten.

Binnen het sportakkoord worden verschillende cursussen en trainingen aangeboden die zich richten op beginnende trainers, zoals ouders of vrijwilligers. Dit zijn met name de bijscholingen en niveau 1 trainingscursussen zoals die vanuit de Kwalificatie Structuur Sport zijn vastgesteld. In totaal zijn er via het sportakkoord 45 cursussen jeugdtrainer voor ouders en vrijwilligers aangevraagd tussen 1 september 2019 en 31 maart 2020 (indicator 3.1.1). Vrijwel alle gevolgde trainingen zijn afkomstig vanuit de sporten voetbal, hockey, zwemmen of volleybal. In bijlage [B3.2 \(tabel B3.6\)](#) staat een overzicht van de aanvragen, met verschillende uitsplitsingen naar aanbieder en type training/cursus.

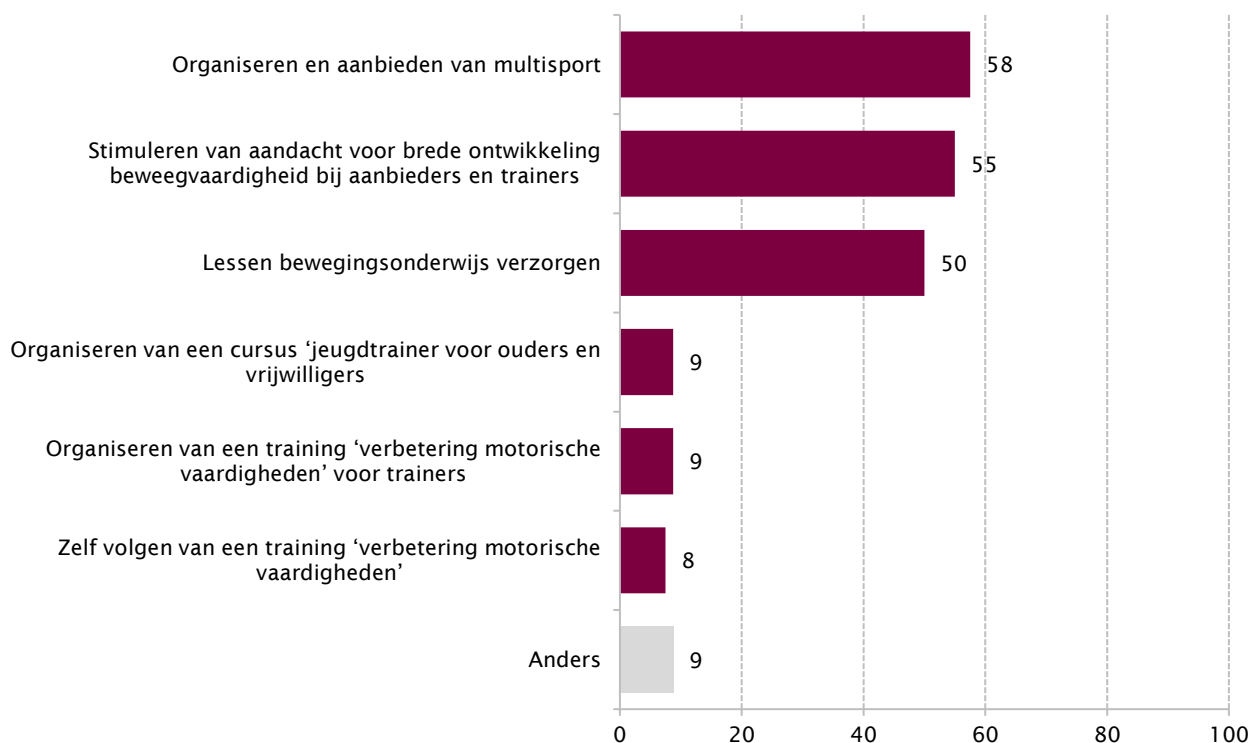
Vergroten georganiseerd sportaanbod in de wijk

Een maatregel is het vergroten van het georganiseerde sportaanbod op sportveldjes in de wijk, onder andere door de inzet van de buurtsportcoach (maatregel 3.2). Kinderen in de leeftijd van 4-12 jaar vormen de belangrijkste doelgroep van de buurtsportcoaches; iets meer dan de helft (54%) van de buurtsportcoaches richt zich op deze doelgroep. De inzet van buurtsportcoaches voor het thema van jongs af aan vaardig in bewegen is eind 2019 via het buurtsportcoachpanel bevraagd. Ruim vier van de vijf (84%) buurtsportcoaches geven te kennen met hun activiteiten en werkzaamheden bij te dragen aan het thema van jongs af aan vaardig in bewegen (indicator 3.2.1; niet in figuur).¹⁴

Meer dan de helft van de buurtsportcoaches die zegt bij te dragen aan het thema van jongs af aan vaardig in bewegen, doet dit door het organiseren en aanbieden van multisport (58%; figuur 7.1). Deze inzet sluit het best aan bij de maatregel binnen dit thema om het georganiseerde aanbod op sportveldjes in de wijk te vergroten. Verder zeggen buurtsportcoaches aandacht voor een brede ontwikkeling van de beweegvaardigheid van kinderen te stimuleren (55%) en lessen bewegingsonderwijs te verzorgen (50%). Een kleiner aandeel buurtsportcoaches organiseert een cursus 'jeugdtrainer voor ouders en vrijwilligers' of een training 'verbetering motorische vaardigheden' voor trainers (beide 9%). 8 procent van de buurtsportcoaches volgt zelf een training gericht op het verbeteren van motorische vaardigheden.

¹⁴ Heijnen, E. & Stam, W. van (2020). [De inzet van de buurtsportcoach voor het Nationaal Sportakkoord \(factsheet 11/2020\)](#). Utrecht: Mulier Instituut.

Figuur 7.1 Inzet van buurtsportcoaches op het thema van jongs af aan vaardig in bewegen in 2019 (basis= buurtsportcoaches die bekend zijn met het Nationaal Sportakkoord, in procenten, n=80)

Bron: Mulier Instituut, Panel sport- en cultuurcoaches, najaar 2019.

Naar verwachting zullen ook de inspanningen vanuit de impuls buitenspelens bijdragen aan het vergroten van het georganiseerde sportaanbod op sportveldjes in de wijk.

De maatregel om in te zetten op verlaging van de minimale leeftijd waarop een beroep kan worden gedaan op het Jeugdfonds Sport & Cultuur van 4 jaar naar 2 jaar (maatregel 3.3) is in 2018 doorgevoerd. Tot slot zijn in het sportakkoord een aantal maatregelen opgenomen om via netwerkvorming en communicatie bij te dragen aan het verhogen van de sportdeelname van kinderen en jongeren. Over het ondersteunen en stimuleren van sportaanbod op de buitenschoolse opvang (maatregel 3.4) en het verspreiden van 'best practices' op het gebied van schoolsport (zoals de vmbo schoolsportvereniging) in het po en vo (maatregel 3.5) is geen informatie beschikbaar. Wel vinden enkele activiteiten plaats gericht op sport- en beweegdeelname van jongeren (12-18 jaar). Vanuit de nationale lijn van het sportakkoord wordt een driejarige projectsubsidie aan Olympic Moves verleend. Olympic Moves is de grootste sportolympiade in Nederland voor het voortgezet onderwijs. Vanuit de subsidieactiviteiten is er speciale aandacht voor het betrekken van vmbo-leerlingen bij sport en spel en specifiek ook voor meisjes, bijvoorbeeld door het toevoegen van dans- en ritmische onderdelen aan de olympiade. Olympic Moves is in 2020 een samenwerking gestart met het programma Gezonde Generatie van onder andere NOC*NSF.

Het programma [Gezonde Generatie](#) bestaat sinds 2017, maar in mei 2020 is een samenwerking in het programma tussen NOC*NSF, twintig gezondheidsfondsen en de Nederlandse Loterij gelanceerd. Het programma heeft als doel dat Nederland in 2040 de gezondste jeugd ter wereld heeft en richt zich op een gezonde actieve leefstijl.

Doel 4: Groter bewustzijn bij ouders en verzorgers over het belang van bewegen en motorische ontwikkeling van kinderen

In het sportakkoord staat beschreven dat partijen zich de komende jaren gaan inspannen om het bewustzijn en de kennis over de nieuwe beweegrichtlijn te vergroten. Partijen streven ernaar dat (a) over een paar jaar zowel ouders, en professionals in de zorg, het sociale domein en in het onderwijs de beweegrichtlijn kennen en toepassen en (b) de beweegrichtlijn eenzelfde bekendheid geniet als 'de schijf van vijf'. In dat licht hebben partijen een aantal maatregelen opgesteld (maatregel 4.1 t/m 4.3, zie tabel 7.2).

Deze maatregelen richten zich vooral op het vergroten van kennis over de doelgroep 0-4 jaar, en vervolgens het gebruiken van deze kennis voor het verbeteren van de signalerings- en adviesfunctie van betrokken partijen als professionals, kinderopvang en sportsector richting ouders. Daarom vormt de Kleine Bewegagenda, die zich richt op kennisontwikkeling ten behoeve van beweegstimulering voor de jongste doelgroepen, een belangrijk onderdeel van de inspanningen op deze maatregelen.

Jong beginnen (de Kleine Bewegagenda)

In de huidige beweegrichtlijn zijn adviezen opgenomen voor kinderen vanaf 4 jaar. Een beweegrichtlijn voor 0 tot 4 jarigen ontbreekt. In het kader van de Kleine Bewegagenda is daarom het initiatief genomen om de Gezondheidsraad te verzoeken om het uitbrengen van een advies hierover in haar programma op te nemen. Dit verzoek is eind 2019 gehonoreerd. De installatievergadering voor de commissie beweegadvies voor 0 tot 4 jarigen vindt plaats in de zomer van 2020.

Momenteel wordt er in het kader van de Kleine Bewegagenda gewerkt aan een tweetal overzichtsstudies (systematische reviews). In deze studies identificeert het Mulier Instituut in samenwerking met Maastricht University en Amsterdam UMC (locatie VUmc) determinanten voor kwaliteit en kwantiteit van bewegen van kinderen van 0-4 jaar. De resultaten van deze studies worden gelinkt aan de interventies die opgenomen zijn in de database sport- en beweeginterventies: welke determinanten zijn volgens de overzichtsstudies belangrijk als het gaat om hoe veel (kwantiteit) en hoe goed (kwaliteit) jonge kinderen bewegen? En hoe verhouden de bevindingen van de overzichtsstudies zich tot de determinanten waarop de interventies die nu in de database zijn opgenomen zich richten? Op basis van deze resultaten kunnen (zowel bestaande als nieuwe) interventies gericht gestimuleerd worden om relevante determinanten op te nemen of verder te versterken. De hieronder beschreven indicator geeft inzicht in de huidige erkende beweegprogramma's in kinderopvang en peuterspeelzalen (indicator 4.1.1). Daarnaast wordt door RIVM op basis van de database erkende beweeginterventies een overzicht gemaakt van de inzet van de erkende interventies in kinderopvang en peuterspeelzalen (en ook voor interventies in het primair onderwijs, zie doel 1). Deze data komt in het najaar van 2020 beschikbaar via de website van het RIVM.

Inzet erkende beweegprogramma's in kinderopvang en peuterspeelzalen

De erkende beweegprogramma's die worden uitgevoerd in de kinderopvang en op peuterspeelzalen zijn samengevoegd in de [database sport- en beweeginterventies](#). Uit de database blijkt dat er momenteel zes beweegprogramma's zijn die geschikt zijn voor de kinderopvang: Beweeg wijs, Spelen en bewegen voor het jonge kind, Nijntje beweegdiploma, B-fit, Lekker Fit! Kinderdagverblijf, Een gezonde start en Beweegkriebels. De doelgroep van Beweeg wijs, Een gezonde start en Beweegkriebels bestaat uit kinderen van 0-4 jaar. De overige programma's zijn bedoeld voor kinderen vanaf 2 jaar. Twee van de interventies (Nijntje beweegdiploma en Beweegkriebels) focussen expliciet op bewegen. De andere vier programma's richten zich op zowel bewegen als voeding. In alle gevallen zijn pedagogisch medewerkers, soms samen met ouders, de uitvoerders van de interventie. De interventies richten zich voor en groot deel op het vergroten van kennis van pedagogisch medewerkers en ouders over gezond bewegen en gezonde voeding. Het doel van de interventies ligt op (1) meer bewegen en meer gezonde voeding of (2) het voorkomen of verminderen van overgewicht of (3) het voorkomen of verminderen van een achterstand in motorische vaardigheden. Van B-fit zijn er eerste aanwijzingen voor effectiviteit. De overige programma's zijn goed

beschreven of goed onderbouwd. Gegeven het feit dat er momenteel geen interventies beschikbaar zijn op het niveau van ‘eerste aanwijzingen voor effectiviteit’ is het aan te raden om in de komende jaren meer aandacht te besteden aan het onderzoeken van de effectiviteit van de bestaande programma’s.

Naast de interventies in de kinderdagopvang zijn ook voor ouders/gezinnen vier erkende programma’s in de database opgenomen. Twee van deze programma’s richten zich op een specifieke doelgroep, namelijk ouders van kinderen van 2-4 jaar met het risico op overgewicht en moeders met een Turkse achtergrond van kinderen van 0-12 jaar. Ook voor de setting Jeugdgezondheidszorg zijn twee interventies bekend. Deze interventies focussen op kinderen van 2-12 jaar met overgewicht (Overbruggingsplan) en 0-18 jaar (Praten over gewicht). Tot slot is er nog een interventie met een integrale aanpak voor kinderen van 0-18 jaar woonachtig wijken waar relatief veel ouders met een sociaal economisch lage positie en een niet-westerse migratieachtergrond leven: B.Slim beweeg meer, eet gezond. Bij deze interventie zijn ouders, kinderen, pedagogisch medewerkers en andere actoren in een wijk betrokken. Ook voor deze interventies geldt dat het onderzoek naar bestaande interventies gekoppeld zou moeten worden aan de uitkomsten uit de systematische reviews die onderdeel zijn van de Kleine Bewegagenda.

7.4.3 Samenvatting

In tabel 7.5 wordt per maatregel gepresenteerd in welke mate sprake is van voortgang in de uitvoering. Ook wordt weergegeven welke indicator beschikbaar is om de voortgang te meten/volgen, of dat er (nog) geen indicator is ontwikkeld, en of er beschikbaar meetinstrument is.

Tabel 7.5 Voortgang inzet maatregelen van jongs af aan vaardig in bewegen (juni 2020)

<i>Maatregelen</i>	<i>Indicatoren</i>	<i>Voortgang*</i>
Doel 1: Een positieve trendbreuk in de motorische vaardigheden van jeugd.		
1.1 Beoordelen en doorontwikkelen bestaande monitorsystemen beweegvaardigheden als voorwaarde voordat voortgang op motorische ontwikkeling kinderen breed kan worden gevolgd		Studie meetinstrumenten motorische vaardigheden uitgevoerd
1.2 Het ondersteunen van gemeenten en scholen die aan de slag willen om gevalideerde motorische testen integraal toe te passen	1.2.1 Inzet gevalideerde beweegvaardigheidsmonitor in het primair onderwijs	66 procent van de basisscholen gebruikt een leerlingvolgsysteem voor bewegingsonderwijs
1.3 Het (door)ontwikkelen en uitrollen van beweegprogramma’s	1.3.1 Extra inzet van erkende beweegprogramma’s in het onderwijs	Geen data beschikbaar over mate van inzet van erkende beweegprogramma’s, wel over beweegactiviteiten in het primair onderwijs
1.4 Het intensiveren van de ontsluiting en toegankelijk maken van beweegprogramma’s voor de kinderopvang, voor ouders, voor het onderwijs, voor de sportclubs en voor gebruik in de wijk	Geen indicator ontwikkeld	

* Rood= opstartfase, oranje= goede start uitvoering maatregel, groen= maatregelen (grotendeels) uitgevoerd, grijs= geen monitoring.

Vervolg tabel 7.5 Voortgang inzet maatregelen van jongs af aan vaardig in bewegen (juni 2020)

<i>Maatregelen</i>	<i>Indicatoren</i>	<i>Voortgang*</i>
1.5 Het beschikbaar stellen van middelen door OCW voor scholen om desgewenst vakleerkrachten bewegingsonderwijs in te zetten binnen het gesloten werkdrukakkoord	1.5.1 Aantal vakleerkrachten dat wordt aangesteld via de regeling werkdrummiddelen	Middelen zijn beschikbaar. Inzet middelen voor vakleerkrachten bewegingsonderwijs is onbekend
1.6 Het beschikbaar stellen van beurzen voor groepsleerkrachten in het primair onderwijs om hun bevoegdheid bewegingsonderwijs te halen door OCW	1.6.1 Aantal beurzen beschikbaar gesteld groepsleerkrachten hun LO- bevoegdheid te laten halen	897 van de 1140 aanvragen toegekend (2019)
1.7 Het ontwikkelen van een (bij)scholing voor trainers en coaches in de sport en voor buurtsportcoaches met betrekking tot de brede motorische vaardigheid bij kinderen	1.7.1 Aantallen en tevredenheid van training verbetering motorische vaardigheden voor trainers en buurtsportcoaches	Meetlat voor beoordeling van de aandacht voor breed motorische ontwikkeling in de beweegprogramma's van sportbonden is ontwikkeld, binnen het project Breed Motorische Ontwikkeling
1.8 Uitnodigen sportopleidingen om leerlijn voor de motorische vaardigheden van jonge kinderen meer te gaan toepassen		- Nog onbekend of bij de vernieuwing van kaderopleidingen wordt voortgebouwd op de in het kader van de curriculumherziening geformuleerde leerlijnen - Aandacht voor het thema binnen project Breed Motorische Ontwikkeling
1.9 Het bevorderen van lokale samenwerking tussen gemeente, zwembad en basisscholen ten behoeve van de zwemveiligheid van de jeugd		Projectsubsidies voor kennisproject NL Zwemveilig en voor het Nationale Plan Zwemveiligheid 2020-2024
1.10 Het volgen/ meedenken in de integrale curriculumherziening van het po en vo ten aanzien van het leergebied sport en bewegen		Doorlopende leerlijn voor leergebied sport en bewegen is uitgewerkt

* Rood= opstartfase, oranje= goede start uitvoering maatregel, groen= maatregelen (grotendeels) uitgevoerd, grijs= geen monitoring.

Vervolg tabel 7.5 Voortgang inzet maatregelen van jongs af aan vaardig in bewegen (juni 2020)

<i>Maatregelen</i>	<i>Indicatoren</i>	<i>Voortgang*</i>
Doel 2: Stijging van het aantal kinderen dat voldoet aan de beweegnorm		
2.1 Ondersteuning van een gezonde leefstijl op scholen en kinderopvang door deelname aan het reeds lopende programma “De gezonde school” en “De gezonde kinderopvang”		Projectsubsidies aan Gezonde School en Gezonde Kinderopvang
2.2 Stimuleren gemeenten om sport op te nemen in de omgevingsvisies om voldoende beweegvriendelijk plekken voor kinderen in de wijk te creëren		Er wordt gewerkt aan beleids- en kennisimpuls voor buitenspelen
2.3 Het (financieel) ondersteunen van scholen om sportactieve schoolpleinen te realiseren		Er wordt gewerkt aan beleids- en kennisimpuls voor buitenspelen
2.4 Het ontwikkelen van een eenduidige visualisatie van de beweegrichtlijnen en het daarbij behorende handelingsperspectief		De bewegecirkel, door KCSB
2.5 Het ontwikkelen en verspreiden van communicatiemateriaal voor professionals rondom de beweegrichtlijn via de bestaande kanalen		Activiteiten door KCSB, zoals evenement Beweeg het Door en de bewegecirkel
2.6 Het uitrollen van een communicatiecampagne met betrekking tot de beweegrichtlijn		Evenement Beweeg het Door (KCSB)
2.7 Het ontwikkelen en uitzetten van een competitieve game rondom de beweegrichtlijn		
Doel 3: Stijging van de sportdeelname: verhogen van sportplezier in de leeftijd 0 -12 jaar en het tegengaan van uitval van jeugd in de leeftijd 12-18 jaar		
3.1 Het ondersteunen en stimuleren van de (door)ontwikkeling van cursussen voor diverse doelgroepen, waaronder (laagdrempelig) aanbod voor ouders/verzorgers die trainingen verzorgen.	3.1.1 Aantallen en tevredenheid cursus jeugdtrainer voor ouders en vrijwilligers	Cursussen jeugdtrainer beschikbaar via diensten sportakkoord. 45 cursussen afgenomen in eerste periode
3.2 Het vergroten van het georganiseerde sportaanbod op sportveldjes in de wijk, onder andere door de inzet van de buurtsportcoach	3.2.1 Inzet buurtsportcoaches voor thema van jongs af aan vaardig in bewegen	58 procent van de buurtsportcoaches die zich inzet voor thema van jongs af aan vaardig in bewegen, doet dit door organiseren/aanbieden van multisport

* Rood= opstartfase, oranje= goede start uitvoering maatregel, groen= maatregelen (grotendeels) uitgevoerd, grijs= geen monitoring.

Vervolg tabel 7.5 Voortgang inzet maatregelen van jongs af aan vaardig in bewegen (juni 2020)

Maatregelen	Indicatoren	Voortgang*
3.3 Inzet voor verlaging van de minimale leeftijd waarop een beroep kan worden gedaan op het Jeugdfonds Sport & Cultuur (van 4 jaar naar 2 jaar)		Verlaging is doorgevoerd
3.4 Het ondersteunen en (financieel) stimuleren van sportaanbod op de buitenschoolse opvang		Voortgang onbekend
3.5 Het verspreiden van 'best practices' op het gebied van schoolsport (zoals de VMBO schoolsportvereniging) in het po en vo		Voortgang onbekend

Doel 4: Groter bewustzijn bij ouders en verzorgers over het belang van bewegen en motorische ontwikkeling van kinderen.

4.1 Het vergroten van de kennis over de noodzaak van motorische ontwikkeling voor kinderen tot 6 jaar en het onderstrepen van het belang van sport en bewegen voor kinderen vanaf 6 jaar onder professionals	4.1.1 Inzet erkende beweegprogramma's in kinderopvang en peuterspeelzalen	- 6 interventies voor kinderopvang, 4 interventies voor gezinnen. Geen info bekend over mate van inzet - Uitvoering de Kleine Beweegagenda
4.2 Bijdragen aan het vergroten van de signalerings- en adviesfunctie van deze partijen aan de ouders		Uitvoering de Kleine Beweegagenda
4.3 Verkennen met partijen of consultatiebureaus in hun signalerings- en adviesfunctie aan ouders van kinderen 0-4 jaar meer ondersteuning behoeven		Uitvoering de Kleine Beweegagenda
4.4 Stimuleren om het thema van jongs af aan vaardig in bewegen in de lokale nota volksgezondheid op te nemen		Voortgang onbekend

* Rood= opstartfase, oranje= goede start uitvoering maatregel, groen= maatregelen (grotendeels) uitgevoerd, grijs= geen monitoring.

7.5 Samenvatting en beschouwing

7.5.1 Samenvatting

De ambitie van het thema van jongs af aan vaardig in bewegen is om meer kinderen aan de beweegrichtlijnen te laten voldoen en de neerwaartse spiraal van de motorische vaardigheid van kinderen de komende jaren naar boven toe om te buigen. In tabel 7.6 is schematisch de voortgang binnen het thema weergegeven.

Tabel 7.6 Voortgang op doelen van jongs af aan vaardig in bewegen (juni 2020)

<i>Doel</i>	<i>Voortgang*</i>
1. Een positieve trendbreuk in de motorische vaardigheden van jeugd	<ul style="list-style-type: none"> - (Onderzoeks)activiteiten t.b.v. uitrollen beweegvaardigheidsmonitor - Middelen en beurzen OCW beschikbaar. - Doorlopende leerlijn ontwikkeld - bezig met opleidingen kaderontwikkeling
2. Stijging van het aantal kinderen dat voldoet aan de beweegnorm	<ul style="list-style-type: none"> - Beleids- en kennisimpuls buitenspelen is gestart - Ondersteuning Gezonde School en Gezonde Kinderopvang vindt plaats - Communicatie activiteiten over beweegrichtlijnen vinden plaats
3. Stijging van de sportdeelname: verhogen van sportplezier in de leeftijd 0 -12 jaar en het tegengaan van uitval van jeugd in de leeftijd 12-18 jaar	<ul style="list-style-type: none"> - Ondersteuning scholing jeugdtrainers vindt plaats - Gedeeltelijke inzet buurtsportcoach - Nog niet op alles zicht
4. Groter bewustzijn bij ouders en verzorgers over het belang van bewegen en motorische ontwikkeling van kinderen	<ul style="list-style-type: none"> - Uitvoering de Kleine Beweegagenda is gestart, gericht op kennisontwikkeling - Nog minder zicht op bewustzijn bij ouders

* Rood= opstartfase, oranje= goede start uitvoering maatregel, groen= maatregelen (grotendeels) uitgevoerd, grijs= geen monitoring.

In het afgelopen jaar heeft het thema van jongs af aan vaardig in bewegen brede opvolging gekregen in de inspanningen van de bij het sportakkoord betrokken partijen. Om landelijk uitspraken te kunnen doen over de staat van of trends in motorische vaardigheden van kinderen is het gebruik van een beperkt aantal hoogwaardige meetinstrumenten een vereiste. Landelijk uitrollen van een beweegvaardigheidsmonitor blijkt nog een brug te ver, deels omdat in de praktijk al met uiteenlopende meetsystemen wordt gewerkt, deels omdat bij een kwaliteitsbeoordeling van de bestaande systemen is gebleken dat nog geen volledig geschikte vaardigheidsmeter voorhanden is. In de praktijk gebruikt meer dan de helft van de basisscholen een systeem om de vaardigheid van leerlingen te testen of te volgen, maar de aard en diepgang daarvan loopt sterk uiteen. Verdere voorlichting en onderzoek over dergelijke meetinstrumenten zijn een eerste stap om de intentie om te komen tot een beperkt aantal landelijk toepasbare hoogwaardige meetinstrumenten te realiseren.

Het percentage scholen in het primair onderwijs met een vakleerkracht neemt nog niet duidelijk toe ondanks inzet van werkdrukmiddelen en de lerarenbeurs. Hetzelfde geldt voor de onderwijstijd voor sport en bewegen in het primair onderwijs. Op dit front zou een verbetering verwacht mogen worden van de wetswijziging van de wet op het primair onderwijs die door de Tweede Kamer is aangenomen ([februari 2020](#)) en basisscholen verplicht tot het geven van twee uur bewegingsonderwijs per week. Er is een zekere inzet van extra (erkende) beweegprogramma's in het onderwijs naast het curriculum, maar die is bij een minderheid van de scholen structureel gericht op het voorkomen of remediëren van vaardigheidsachterstanden.

Beschikbare interventies voor alle doelgroepen (0 tot 4 en 4 tot 12) dienen zich te richten op de volle breedte, dat wil zeggen dat de interventies rekening moeten houden met alle situaties waarin kinderen bewegen. Een expliciete koppeling met de uitkomsten van de literatuurstudies in het kader van de Kleine Beweegagenda (bepalende determinanten) is wenselijk. Wat het onderdeel jong beginnen betreft kan nog geen duidelijke verandering worden gemeld in het gebruik van erkende beweegprogramma's in

kinderopvang en peuterspeelzalen. Brancheorganisaties uit deze werkvelden zijn wel betrokken bij de uitvoering van de Kleine Beweegagenda.

Hoewel duidelijk is dat door het thema bij een flink aantal instanties een beweging op gang is gebracht gericht op het bevorderen van beweegvaardigheden, is het te vroeg om conclusies te trekken over de mate waarin de beoogde doelen worden gerealiseerd. Een mooi winstpunt is dat de betrokken instanties meer lijken samen te werken dan voorheen.

7.5.2 Beschouwing

Reflectie monitoring

Een belangrijk deel van de inspanningen voor het thema kan worden gevolgd met de indicatoren die op dit moment worden gehanteerd. Hieronder enkele aandachtspunten met betrekking tot de monitoring:

Doel 1: Beweegvaardigheid

Het belangrijkste aandachtspunt voor het volgen van de ontwikkelingen is het ontbreken van een gedegen algemeen toepasbare meetmethode voor beweegvaardigheden, waardoor een goed landelijk totaalbeeld op dit moment niet mogelijk is. Het is daarom van belang dat ontwikkelaars van de verschillende meetinstrumenten gestimuleerd worden om bij de doorontwikkeling van de meetinstrumenten samen op te trekken en in te zetten op het versterken van de wetenschappelijke onderbouwing daarvan. Op termijn kunnen gebruikers dan kiezen uit een beperkt aantal hoogwaardige instrumenten.

De inzet van beweegprogramma's in het onderwijs is belangrijk voor de ontwikkeling van de motorische vaardigheden van kinderen. Op dit moment wordt dit gevolgd door de indicator 'inzet van erkende beweegprogramma's'. In de praktijk blijken veel beweegprogramma's te worden ingezet die niet in de database erkende interventies zitten, maar wel relevant zijn voor de motorische ontwikkeling, zoals MRT. De vraag is daarom of deze indicator voldoende zicht geeft op de voortgang van de inzet van beweegprogramma's in het onderwijs. Eventueel kan onderzocht worden hoe eigenaren van veelgebruikte interventies ondersteund kunnen worden om hun interventies in de database onder te kunnen brengen.

Bij de vaardigheidsontwikkeling van kinderen spelen verschillende instanties een rol. Naast de ouders zijn dit lesgevers in de opvang, op school en bij vrijetijdsclubs. Er zijn voorzichtige initiatieven om de aanpak van deze begeleiders meer inhoudelijk op elkaar af stemmen in het kader van brede motorische ontwikkeling of in lokale beweegteams. Het volgen van de ontwikkeling van dergelijke 'intersectorale' begeleidingsteams, platforms en netwerken op lokaal niveau kan van belang zijn om tot een effectiever gezamenlijke aanpak te komen. Een indicator voor de mate waarin scholen, opvang en clubs hierbij betrokken zijn is te overwegen (bijvoorbeeld het aantal intersectorale beweegteams of netwerken per gemeente), als aanvulling om voortgang op doel 1 te volgen.

Tot slot wordt op dit moment bijgehouden in welke mate vanuit de regeling werkdrukmiddelen vakleerkrachten worden aangesteld (maatregel 1.5), maar niet specifiek voor vakleerkrachten bewegingsonderwijs. Om een beter beeld te krijgen van de voortgang op deze maatregel, is het wenselijk dat deze informatie wordt verzameld.

Doel 2: Beweegrichtlijnen

Voor de mate waarin kinderen voldoen aan de beweegrichtlijnen vindt systematische dataverzameling plaats. Om het beweeggedrag te stimuleren richt een aantal maatregelen zich op communicatie over beweegrichtlijnen, grotendeels richting professionals. Voor de voortgang op deze maatregelen wordt op kwalitatieve wijze procesinformatie verzameld (maatregel 2.4 t/m 2.7) en het ontwikkelen van

indicatoren lijkt hiervoor niet nodig. Een ander deel van maatregelen richt zich op de lokale context, namelijk het stimuleren van gemeenten om sport op te nemen in de omgevingsvisies om voldoende beweegvriendelijke plekken voor kinderen in de wijk te creëren (maatregel 2.2) en het (financieel) ondersteunen van scholen om sportactieve schoolpleinen te realiseren (maatregel 2.3). Vanuit de impuls buitenspelen kan op deze maatregelen worden ingezet en kan de voortgang worden gevolgd. Het is echter voorstelbaar dat deze activiteiten los van de impuls buitenspelen al plaatsvinden. Er is nog geen indicator ontwikkeld of meetinstrument beschikbaar om hier zicht op te krijgen. De lokale sportakkoorden vormen potentieel een bron van informatie over de mate waarin beweegvriendelijke plekken voor kinderen in de wijk worden gecreëerd, en de mate waarin scholen sportactieve schoolpleinen realiseren.

Doel 3: Verhogen sportplezier kinderen 0-12 jaar

De voortgang op dit doel is (nog) niet te volgen met een landelijke indicator. Om hier zicht op te krijgen, is aandacht voor het onderwerp in breder landelijk onderzoek nodig, waarbij te denken valt aan de Gezondheidsenquête of Leefstijlmonitor van CBS/RIVM. In de meest recente meting (2019) van de Leefstijlmonitor- aanvullende module van CBS/RIVM zijn vragen opgenomen over het plezier dat kinderen beleven aan sport, volgens hun ouders (4-12 jaar) en volgens zichzelf (12-18 jaar). Deze resultaten kunnen in de volgende monitor worden meegenomen. De uitvoering van de maatregelen om het sportplezier van kinderen tot 12 jaar te verhogen, kan deels worden gevolgd via de inzet van buurtsportcoaches en de scholing van trainers/vrijwilligers. Deze inspanningen richten zich echter sterk op de verenigingscontext. Op inspanningen die zich richten op het sportaanbod op de buitenschoolse opvang of schoolsport is nog weinig zicht, door het ontbreken van indicatoren of meetinstrumenten. In het kader van het volgen van dit doel is het een mogelijkheid om indicatoren of meetinstrumenten te verkennen om plezier in sport en bewegen van kinderen te meten. Hiervoor is echter ook afbakening van het onderwerp nodig (sport versus bewegen) en overeenstemming over het nut en gebruik van de indicator.

Doel 4: Bewustzijn bij ouders en verzorgers

Het doel om het bewustzijn bij ouders/verzorgers over bewegen en motorische ontwikkeling te vergroten wordt momenteel niet gevolgd door een landelijke indicator. Via de GGD Kindermonitor wordt van ouders van kinderen tot 12 jaar informatie verzameld die aansluit bij dit onderwerp, bijvoorbeeld over in hoeverre ouders hun kinderen stimuleren om buiten te spelen. Indien inzicht hierin op een landelijk niveau gewenst is, is meer consistentie van dataverzameling vereist. In de meest recente meting (2019) van de Leefstijlmonitor- aanvullende module van CBS/RIVM zijn vragen opgenomen over hoe belangrijk ouders het vinden dat kinderen buitenspelen, aan sport doen en bewegingsonderwijs krijgen van vakleerkrachten. Deze vragen sluiten goed aan bij dit doel en thema, en zijn daarom relevant om mee te nemen in de volgende monitor.

De kennisontwikkeling over buitenspelen (4-12 jaar) en bewegen voor de jongste doelgroep 0-4 jaar (de Kleine beweegagenda) draagt bij aan zowel doel 2 als doel 4. Voor de kennisontwikkeling over buitenspelen geldt dat een consistente manier van dataverzameling vereist is. Een potentiële vervolgactie vanuit de impuls buitenspelen is om een set van uitkomstmaten op te stellen, die bijvoorbeeld op gemeentenniveau gebruikt kan worden om de stand van zaken in buitenspelen inzichtelijk te maken. Voor de kennisontwikkeling over buitenspelen zijn bijvoorbeeld ook belemmeringen van ouders om kinderen te laten buitenspelen relevant. Hiervoor is zoals eerder genoemd meer samenhang in GGD-onderzoek een mogelijkheid om landelijke data te kunnen verzamelen.

De kennisontwikkeling vanuit de Kleine Beweegagenda heeft als doel inzichtelijk te maken welke determinanten belangrijk zijn als het gaat om hoe veel (kwantiteit) en hoe goed (kwaliteit) jonge kinderen bewegen. In van de Kleine Beweegagenda wordt een programma van eisen opgesteld waaraan meetinstrumenten moeten voldoen (verwacht najaar 2020). Een potentiële vervolgactie zou zijn om activiteiten te ontplooiën gericht op het vertalen van de uitkomsten van deze studies naar relevante

omgevingen in Nederland voor de jongste doelgroep, zoals de jeugdgezondheidszorg (JGZ) en de kinderopvang.

Beschouwing proces

Tot slot reflecteren we op het proces. We beschouwen in welke mate de uitvoering van het thema van jongs af aan vaardig in bewegen aan de voorwaarden (borging, presterend, veerkrachtig, verbindend) voldoet om als 'publiek waardevol' te mogen worden beschouwd (zie [paragraaf 1.3](#)).

Nadat het thema door een uitwerkingsgroep is uitgewerkt, is deze groep blijven bestaan als begeleidingsteam. Hierin zitten de belangrijkste partners (NOC*NSF, VSG, VWS, KCSB, MI), maar andere partijen betrokken bij het thema zijn hierin niet vertegenwoordigd. De regie op de voortgang in het thema ligt bij de uitvoeringsalliantie van het sportakkoord, die voor verschillende onderdelen (zoals de Kleine Bewegagenda of communicatie beweegrichtlijnen) opdrachten heeft uitgezet bij partijen zoals kennisinstellingen en toeziet op de uitvoering hiervan. In dat opzicht voorziet het proces in de borging van de gemaakte afspraken. Er is echter geen speciale uitvoeringsalliantie voor thema van jongs af aan vaardig in bewegen, waardoor op de borging van het proces minder zicht is.

De centrale ambitie en doelen van thema van jongs af aan vaardig in bewegen zijn helder geformuleerd. De geformuleerde maatregelen zijn omvangrijk en uiteenlopend en markeren een brede aanpak om de doelen te bereiken. De aanpak richt zich op kennis- en beleidsontwikkeling (de Kleine Bewegagenda, impuls buitenspelen, meetinstrument motorische vaardigheden), maar ook op scholing van kader, financiële impulsen en een breed scala aan activiteiten van netwerkvorming en communicatie. Deze brede aanpak draagt bij aan de kans op het bereiken van de doelen. Mede door het ontbreken van een uitvoeringsalliantie, is de regie op implementatie niet geheel duidelijk. Sommige maatregelen hebben een duidelijke eigenaar en implementatieplan, voor andere maatregelen geldt dit niet.

In een vroeg stadium werd al geconstateerd het uitrollen van een beweegvaardigheidsmonitor (nog) niet mogelijk was, omdat een landelijk meetinstrument voor motorische vaardigheden ontbreekt. De focus binnen het thema is daardoor snel komen te liggen op de benodigde kennisontwikkeling over meetinstrumenten. De uitvoering is dus aangepast op basis van nieuwe inzichten. Ditzelfde heeft plaatsgevonden bij de uitwerking van de doelen om het beweeggedrag van (jonge) kinderen te vergroten. Daar bleek een gebrek aan kennis en beleid te bestaan, waaruit de Kleine Bewegagenda en de activiteiten rondom buitenspelen zijn ontstaan. In een vroeg stadium lijken de betrokken partijen bij dit thema dus al veerkracht te hebben getoond in de uitvoering.

De mate waarin het proces van het thema bijdraagt aan verbinding tussen partijen, is moeilijk te bepalen. Vooral rondom het onderwerp verbeteren van beweegvaardigheden van kinderen zijn veel instanties intensiever gaan samenwerken. Het doel is dat deze samenwerking ook op lokaal niveau nog duidelijker wordt (zie ook de opmerking over het volgen van intersectorale beweegteams of netwerken).

Bijlage Van jongs af aan vaardig in bewegen¹⁵

B7.1 Projectsubsidies van jongs af aan vaardig in bewegen

Vanuit de nationale lijn wordt via projectsubsidies gewerkt aan het thema. Voor een aantal projecten heeft VWS in 2019 subsidie of intensivering van subsidie verleend, andere projecten lopen door zoals ze begonnen zijn. Voor Congressen Vaardig heeft VWS de subsidie van het Kenniscentrum Sport & Bewegen geïntensiveerd (€90.000,-) om het landelijke 'BeweeghetDoor!'-congres te organiseren. Dat heeft in mei 2019 plaatsgevonden. Gezonde Kinderopvang heeft eenmalig een subsidie van 90.000 euro gekregen voor het project 'Uitdagend spelen'. Dat project is inmiddels gelanceerd als 'Goed gespeeld'. Voor de periode van het sportakkoord is er geen intensivering van de subsidie voor de Koningsspelen; de huidige subsidieregeling van 250.000 euro loopt gewoon door. Ook voor de volgende projecten is geen sprake (geweest) van extra opdrachten, subsidies of intensivering van subsidies: Cruiff, Krajicek en Jantje Beton. Gezonde School ontvangt elk jaar een bijdrage vanuit het sportakkoord van 250.000 euro. Tot slot vindt projectsubsidie plaats ten behoeve van zwemveiligheid en zwemvaardigheid. Enerzijds voor het laatste jaar van het kennisproject [NL Zwemveilig](#), een kennisproject onder leiding van de Nationale Raad Zwemveiligheid (NRZ) in samenwerking met Hogeschool Windesheim, Hanze Hogeschool en het Mulier Instituut. Anderzijds voor het eerste jaar van het [Nationale Plan Zwemveiligheid 2020-2024](#). In 2020 wordt ingezet op intensivering van maatregelen voor groepen met de hoogste risico's en worden interventiepilots uitgevoerd om maatregelen voor de periode 2021 te toetsen op toepasbaarheid, effectiviteit en bruikbaarheid. In het najaar 2020 volgt het uitwerkingsplan van NRZ en partners voor de projectperiode 2021-2024. Tot slot komt de Kleine Beweegagenda voort uit een subsidie van VWS.

B7.2 Gebruik van meetinstrumenten voor motorische vaardigheden van kinderen 4-12 jaar

In een recent verschenen studie¹⁶ wordt een overzicht van de in Nederland veel gebruikte meetinstrumenten voor motorische vaardigheden van kinderen van 4-12 jaar in Nederland gegeven, geordend naar de doelstelling (screenen, monitoren, benchmarken, evalueren) waarmee de meetinstrumenten door verschillende gebruikersgroepen worden ingezet.

Alle motorische testen en volgsystemen voor het bewegingsonderwijs zijn beoordeeld op de aspecten 1) praktische bruikbaarheid, 2) meeteigenschappen, 3) pedagogisch verantwoorde aanpak en 4) overige componenten. Op basis van de resultaten van de beoordeling wordt een aanbeveling gedaan omtrent de geschiktheid van meetinstrumenten voor de verschillende doelen (monitoren, screenen, evalueren, benchmarken).

Het onderzoek maakt duidelijk dat het belangrijk is vóór het kiezen van een meetinstrument drie vragen te beantwoorden:

1. Wat wil de gebruiker met het meetinstrument bereiken?
2. Zijn voldoende middelen beschikbaar en is er bereidheid om deze in te zetten om op basis van de testresultaten adequate vervolgacties uit te voeren?

¹⁵ De bijlagen die specifiek gaan over thema van jongs af aan vaardig in bewegen zijn in deze bijlage te vinden. De algemene bijlagen, waarnaar ook in dit hoofdstuk wordt verwezen, zijn te vinden in de totaalrapportage.

¹⁶ Jonge, M. de, Singh, A. & Lucassen, J. (2020; nog te verschijnen). *Metten van motorische vaardigheden bij 4- tot 12- jarigen. Gebruik van motorische testen om kinderen in Nederland beter te laten bewegen*. Utrecht: Mulier Instituut.

3. Wat wordt er lokaal reeds gedaan wat betreft meten van motorische vaardigheden, worden motorische vaardigheden bijvoorbeeld door (een deel van de) scholen gemonitord?

Door een weloverwogen beslissing te nemen, kunnen gebruikers voorkomen dat ze kinderen onnodig met metingen belasten.

Dit onderzoek is de eerste stap om te komen tot een beperkt aantal landelijk toepasbare hoogwaardige meetinstrumenten, zoals in het thema wordt beoogd. De conclusie van het onderzoek dat geen van de actueel beschikbare instrumenten volledig voldoet, onderstreept de noodzaak tot verdere voorlichting over dergelijke meetinstrumenten. Een erkenningstraject, gekoppeld aan de database van de KVLO en vergelijkbaar aan die van het RIVM voor leefstijlinterventies, zou ontwikkelaars mogelijk kunnen stimuleren om informatie over hun meetinstrument te delen. Met deze aanvullende informatie zou een volgende slag gemaakt kunnen worden in het bepalen van landelijk toepasbare hoogwaardige meetinstrument voor motorische ontwikkeling van kinderen als vervolg op dit onderzoek.

B7.3 Inzet van beweegprogramma's in het onderwijs (niet erkend)¹⁷

Sport- en beweegactiviteiten tijdens schooltijd

Op ruim de helft van de basisscholen worden wekelijks of dagelijks beweegmomenten tussen/tijdens de lessen aangeboden (58%). Tijdens de pauze worden op 39 procent van de basisscholen wekelijks of dagelijks sportactiviteiten aangeboden. Ruim een kwart van de scholen doet dit helemaal niet. 88 procent van de scholen organiseert minimaal maandelijks één of meer sport- en beweegactiviteiten, zoals sportclubs en sporttoernooien, tijdens schooltijd.

Schoolzwemmen

Drie op de tien scholen hebben schoolzwemmen in het programma, of nemen deel aan het schoolzwemprogramma van de gemeente (31%). Gemiddeld vindt schoolzwemmen 26 weken per jaar plaats en is er 54 minuten per week voor ingeroosterd. Bij 67 procent van de scholen die schoolzwemmen aanbieden gaat dat ten koste van een les bewegingsonderwijs voor de betrokken kinderen/klassen (het vaakst groep 4, 5 of 6). Waar vakleerkrachten betrokken zijn bij het bewegingsonderwijs van een school wordt vaker en langer (meer weken en minuten per les) schoolzwemmen aangeboden.

Sport- en beweegactiviteiten buiten schooltijd

88 procent van de scholen organiseert minimaal maandelijks één of meer sport- en beweegactiviteiten buiten schooltijd. Sportkennismakingslessen/sportclubs (84%) en sportdagen/sporttoernooien met leerlingen van andere scholen (82%) worden het meest minimaal één keer per jaar aangeboden. Schoolfitness wordt op 11 procent van de scholen minimaal één keer per jaar aangeboden.

Samenwerking scholen met externe sportaanbieders

Samenwerking met externe sportaanbieders geschiedt het meest met sportverenigingen (81% minimaal één keer per jaar) en de gemeente/(sport)buurtwerk (76% minimaal één keer per jaar). Op scholen waar een buurtsportcoach minimaal één keer per jaar actief is, kunnen leerlingen vaker (minimaal één keer per jaar) deelnemen aan sportkennismakingslessen/sportclubs (96%) en sportactiviteiten tijdens de pauze (77%) dan op scholen waar geen buurtsportcoach actief is (resp. 91% en 69%).

Extra aandacht voor motorische ontwikkeling

¹⁷ Info in deze bijlage afkomstig uit: Slot-Heijs, J., Lucassen, J. & Reijgersberg, N. (2017). [Bewegingsonderwijs en sport in het primair onderwijs 2017: 1-meting](#). Utrecht: Mulier Instituut.

Uit de 1-meting Bewegingsonderwijs in het primair onderwijs blijkt dat 28 procent van de scholen in het primair onderwijs structureel extra ondersteuning biedt op het gebied van motorische ontwikkeling. Op 22 procent van de basisscholen wordt buiten de reguliere lessen bewegingsonderwijs structureel aandacht gegeven aan de motorische ontwikkeling door middel van Motorische Remedial Teaching (MRT), met name in het speciaal onderwijs (43%). 6 procent van de basisscholen organiseert steunlessen bewegingsonderwijs. Bij het onderzoek Peil.Bewegingsonderwijs¹⁸ gaf een vijfde (21%) van de basisscholen aan remediërend bewegingsonderwijs aan te bieden. Ongeveer twee derde (63%) van de scholen die structureel extra ondersteuning voor motorische ontwikkeling aanbiedt, doet dit één keer per week. De 1-meting Bewegingsonderwijs in het primair onderwijs laat zien dat extra ondersteuning voor motorische ontwikkeling vaker structureel op scholen wordt aangeboden waar een vakleerkracht de les bewegingsonderwijs verzorgt (38%) dan op scholen waar alleen groepsleerkrachten het bewegingsonderwijs verzorgen (20%). Daarnaast is er een verschil zichtbaar tussen grote (meer dan 400 leerlingen) en kleine (minder dan 200 leerlingen) scholen: grotere scholen beschikken doorgaans vaker over een extra ondersteuningsaanbod (37%) dan kleine scholen (23-28%).

B7.4 Percentage scholen in het primair onderwijs met een vakleerkracht

In het schooljaar 2016/2017 zette 27 procent van de scholen alleen een vakleerkracht in voor het bewegingsonderwijs voor groep 3-8¹⁹ (tabel B7.1). In datzelfde jaar maakte 32 procent van de scholen gebruik van een combinatie van vakleerkrachten en groepsleerkrachten met een aanvullende bevoegdheid voor bewegingsonderwijs. Dat betekent dat in totaal 59 procent van de scholen een vakleerkracht inzet voor het bewegingsonderwijs voor groep 3-8. 40 procent van de scholen zet alleen groepsleerkrachten met een aanvullende bevoegdheid in voor het bewegingsonderwijs in groep 3-8. Voor groep 1-2 geldt dat er minder vaak vakleerkrachten worden ingezet (9%). De combinatie van vakleerkrachten en groepsleerkrachten met een aanvullende bevoegdheid voor bewegingsonderwijs is te vinden op 14 procent van de basisscholen. 77 procent van de scholen zet alleen groepsleerkrachten in bij groep 1-2.

Tabel B7.1 Percentage scholen in het primair onderwijs in 2017 dat een vakleerkracht inzet (in procenten, n=788)

	Vakleerkracht	Combinatie	Groepsleerkracht
Groep 3-8	27	32	40
Groep 1-2	9	14	77

Bron: Mulier Instituut, Monitor School en Sport, 2017.

Op scholen in (zeer) stedelijke gebieden verzorgt vaker een vakleerkracht het bewegingsonderwijs (tabel B7.2). In het speciaal (basis)onderwijs verzorgen op meer dan driekwart van de scholen vakleerkrachten het bewegingsonderwijs (tabel B7.3).²⁰

¹⁸ Inspectie van het Onderwijs. (2017). [Peil.Bewegingsonderwijs. Einde basis- en speciaal basisonderwijs 2016-2017](#). Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

¹⁹ Slot-Heijs, J., Lucassen, J. & Reijgersberg, N. (2017). [Bewegingsonderwijs en sport in het primair onderwijs 2017: 1-meting](#). Utrecht: Mulier Instituut.

²⁰ Slot-Heijs, J. & Lucassen, J. (2019). [Bewegingsonderwijs en sport in het speciaal onderwijs. 1-meting speciaal \(basis\)onderwijs, voorgezet speciaal onderwijs en praktijkonderwijs](#). Utrecht: Mulier Instituut.

Tabel B7.2 Inzet vakleerkrachten in het primair onderwijs in 2017 uitgesplitst naar stedelijkheid (in procenten, n=788)

	Zeer sterk stedelijk	Sterk stedelijk	Matig stedelijk	Weinig stedelijk	Niet stedelijk
Groep 1-2					
Vakleerkrachten	14	9	8	4	6
Combinatie	25	11	7	10	9
Groepsleerkracht	61	80	86	86	85
Groep 3-8					
Vakleerkrachten	54	21	17	13	9
Combinatie	32	40	38	30	22
Groepsleerkracht	14	39	46	57	69

Bron: Mulier Instituut, Monitor School en Sport, 2017.

Tabel B7.3 Inzet vakleerkrachten in 2019 uitgesplitst naar speciaal onderwijs (n=115) en speciaal basisonderwijs (n=111; in procenten)

	Speciaal onderwijs	Speciaal basisonderwijs
Groep 1-2		
Vakleerkrachten	74	53
Combinatie	17	26
Groepsleerkracht	9	21
Groep 3-8		
Vakleerkrachten	88	74
Combinatie	8	18
Groepsleerkracht	3	8

Bron: Mulier Instituut, Monitor School en Sport, 2017.

B7.5 Onderwijstijd voor sport en bewegen in het primair onderwijs

In groep 1-2 worden gemiddeld 2,9 lessen bewegingsonderwijs per week aangeboden, waarbij vier op de tien scholen (43%) per week drie tot vijf lessen bewegingsonderwijs aanbieden²¹ (tabel B7.4). De gemiddelde ingeroosterde lestijd per week is 113 minuten voor groep 1-2. In groep 3-8 worden gemiddeld 1,8 lessen bewegingsonderwijs aangeboden. Het merendeel van de scholen (+/- 74%) geeft twee lessen bewegingsonderwijs per week aan groep 3-8. De gemiddelde ingeroosterde lestijd bedraagt voor de groepen 3-8 89 minuten. Kinderen in de onderbouw (groep 1-2) krijgen gemiddeld 113 uur lessen lichamelijke opvoeding per schooljaar, dit is beduidend minder voor kinderen in de midden- en bovenbouw.

²¹ Slot-Heijs, J., Lucassen, J. & Reijgersberg, N. (2017). [Bewegingsonderwijs en sport in het primair onderwijs 2017: 1-meting](#). Utrecht: Mulier Instituut.

Tabel B7.4 Onderwijstijd voor sport en bewegen het primair onderwijs in 2017 (in procenten, n=788)

	Gemiddeld aantal lessen per week	Gemiddelde ingeroosterde lestijd per week (in minuten)
Groep 3-8	1,8	89
Groep 1-2	2,9	113

Bron: Mulier Instituut, Monitor School en Sport, 2017.

Er zijn geen verschillen tussen scholen in meer of minder stedelijke gebieden met betrekking tot lestijd (tabel B7.5).

Tabel B7.5 Lestijd in het primair onderwijs in 2017 uitgesplitst naar stedelijkheid (in procenten, n=788)

	Zeer sterk stedelijk	Sterk stedelijk	Matig stedelijk	Weinig stedelijk	Niet stedelijk
Groep 1-2	114	110	113	116	113
Groep 3-8	89	87	88	93	91

Bron: Mulier Instituut, Monitor School en Sport, 2017.

Tabel B7.6 Lestijd in 2019 uitgesplitst naar speciaal onderwijs (n=115) en speciaal basisonderwijs (n=111; in procenten)²²

	Speciaal onderwijs	Speciaal basisonderwijs
Groep 1-2	101	115
Groep 3-8	102	102

Bron: Mulier Instituut, Monitor School en Sport, 2017.

²² Slot-Heijs, J. & Lucassen, J. (2019). [Bewegingsonderwijs en sport in het speciaal onderwijs. 1-meting speciaal \(basis\)onderwijs, voorgezet speciaal onderwijs en praktijkonderwijs](#). Utrecht: Mulier Instituut.

Mulier Instituut | Sportonderzoek voor beleid en samenleving
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl